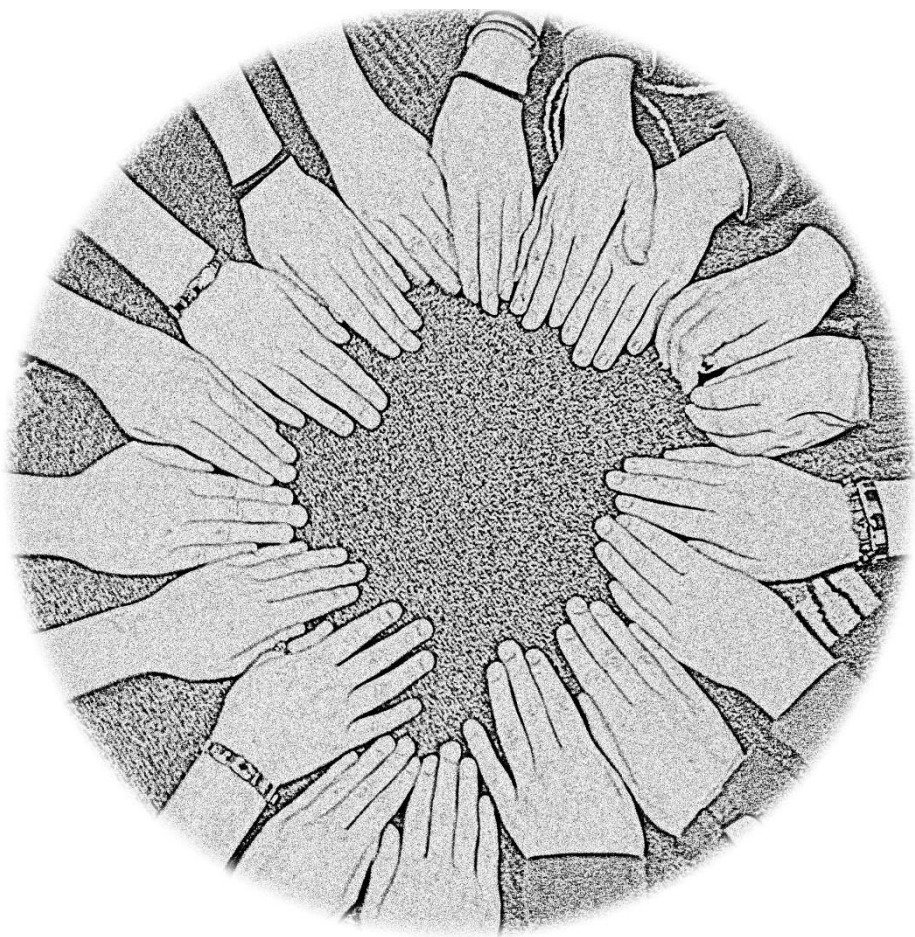

2017

OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

Pieksämäen kaupunki

Pieksämäen kaupunki

Päivitetty: 4.8.2017

AJATUS YHTEISTYÖN ARJESTA

Neljä tyyppiä

JOKAINEN, JOKU, KUKA TAHANSA, EI KUKAAN
ryhtyi tuumasta toimeen.

JOKAISTA pyydettiin hommiin.

JOKAINEN oli varma,
että JOKU sen tekee.

KUKA TAHANSA olisi voinut sen tehdä
mutta EI KUKAAN sitä tehnyt.

JOKU tuli vihaiseksi,
koska se oli JOKAISEN hommia.

JOKAINEN ajatteli,
että KUKA TAHANSA sen tekee,
mutta EI KUKAAN oivaltanut
että JOKAINEN ei voi sitä tehdä.

Homma päättyi siihen,
että JOKAINEN syytti JOTAKUTA,
kun KUKAAN ei tehnyt sitä,
minkä KUKA TAHANSA olisi voinut tehdä.

(Huhtanen 2007, Kun huoli herää 228–229.)

SISÄLLYS

JOHDANTO	6
1 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT PIEKSÄMÄELLÄ	9
1.1 OPISKELUHUOLTO	9
1.2 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT.....	9
1.3 OPISKELUHUOLLON PALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN, TYÖN- JA VASTUUNJAKO	10
1.4 OHJAUSPOLKU OPISKELUHUOLLOSSA	12
2 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT	13
2.1 MONIALAISEN YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLTORYHMÄN TOIMINTATAVAT JA KÄYTÄNNÖT	13
2.2 YHTEISÖLLINEN YHTEISTYÖ KOULUN JA OPPILAITOKSEN ULKOPUOLISTEN KANSSA	14
2.2.1 Yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa	14
2.2.2 Yhteistyö nuorisotoimen kanssa	15
2.3 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT PIEKSÄMÄELLÄ	15
2.3.1 Monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä ja monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä.....	15
2.3.2 Yhteisöllinen yhteistyö koulun ulkopuolisten kanssa	16
2.4 YHTEISTYÖ OPPILAAN OHJAUKSESSA, KOULUTUKSEN SIIRTYMÄVAIHEISSA SEKÄ JATKO-OPINTOJEN SUUNNITTELUSSA	18
2.5 YHTEISTYÖ TERVEYSNEUVONNAN JA TERVEYSTIEDON OPETUKSEN VÄLILLÄ	21
2.6 OPISKELUYMPÄRISTÖN TERVEELLISYYDEN, TURVALLISUUDEN JA YHTEISÖN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN	22
2.7 KOULURUOKAILU	23
2.8 KOULUMATKAKULJETUS.....	23
2.9 ASUNTOLATOIMINTA	24
2.10 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT	25
2.11 POISSAOLOT.....	27
2.12 TAPATURMIEN EHKÄISEMINEN SEKÄ ENSIAVUN JÄRJESTÄMINEN JA HOITONOHJAUS	29
2.13 TUPAKAN JA PÄIhteiden KÄYTÖN EHKÄISY.....	30
2.14 OPPILAIDEN SUOJAAMINEN VÄKIVALLALTA, KIUUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ.....	32
2.15 ÄKILLISET UHKA-, VAARA- JA MUUT KRIISITILANTEET	35
3 YKSILÖKOHTAISEN OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMINEN.....	36
3.1 VARHAINEN PUUTTUMINEN YKSILÖKOHTAISessa OPISKELUHUOLLOSSA.....	36
3.1.1 Huolen puheeksiottaminen	37
3.1.2 Huolen vyöhykkeistö	38
3.1.3 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa.....	40
3.2 OPISKELUHUOLLON PSYKOLOGI- JA KURAATTORIPALVELUT.....	41

3.2.1 Oikeus saada opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja	41
3.2.2 Yhteydenotto opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin	41
3.2.3 Opiskeluhuollon psykologipalvelut Pieksämäellä	42
3.2.4 Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut Pieksämäellä	44
3.3 KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLTO	46
3.3.1. Kouluterveydenhuolto	46
3.3.2 Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa	47
3.3.3 Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen	48
3.3.4 Opiskeluterveydenhuolto	48
3.3.5 Koululääkäri- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäri	50
3.3.6 Nuorten sairaanhoitaja	50
3.3.7 Suun terveydenhuolto	51
3.3.8 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa	51
3.4 TAPAUKOKHTAISESTI KOOTTAVA MONIALAINEN ASiantuntijaryhmä	53
3.4.1 Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa	53
3.4.2 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely	53
3.4.3 Opiskeluhoitokertomus ja opiskeluhuollon rekisterit	54
3.5 TAPAUKOKHTAISESTI KOOTTAVA MONIALAINEN ASiantuntijaryhmä PIEKSÄMÄELLÄ	57
3.5.1 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely Pieksämäellä	57
3.5.2 Opiskeluhoitokertomus ja opiskeluhuollon rekisterit Pieksämäellä	58
3.6 YHTEISTYÖ TEHOSTETUN JA ERITYISEN TUEN SEKÄ JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN YHTEYDESSÄ	59
3.7 TUKI KURINPITOTOIMIEN YHTEYDESSÄ	62
3.8 YKSILÖKOHTAINEN YHTEISTYÖ KOULUN ULKOPUOLISTEN PALVELUJEN JA YHTEISTYÖTAHOJEN KANSSA	63
3.8.1 Yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa	64
3.8.2 Yhteistyö perheneuvolan kanssa	69
3.8.3 Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa	71
3.8.4 Yhteistyö nuorisotoimen kanssa	72
3.8.5 Yhteistyö poliisin kanssa	73
3.8.6 ADHD-hoitopolku Pieksämäellä	74
4 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ KANSSA	76
4.1 SUUNNITTELU, TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI OPPILAIDEN, OPISKELIJOIDEN JA HUOLTAJIEN KANSSA	76
4.2 TIEDOTTAMINEN OPPILAILLE, OPISKELIJOILLE JA HUOLTAJILLE	77
5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN	78
5.1 VALTAKUNNALLINEN OHJAUS	78
5.2 OPISKELUHUOLLON SEURANTA JA ARVIOINTI	78
5.3 OPISKELUHUOLLON VALVONTA	78
5.4 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN	79
5.5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN PIEKSÄMÄELLÄ	79

LÄHTEET	81
---------------	----

JOHDANTO

Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta (1287/2013) tuli voimaan 1.8.2014. Uusi laki kattaa oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään esi- ja perusopetuksessa olevan oppilaan¹ sekä lukiossa² että ammatillisessa koulutuksessa³ olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon. Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki kokoaa perusopetus-, lukio- ja ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön sekä lastensuojelulakiin sisältyvät oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevat säännökset.

Lain tarkoituksena on:

- 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
- 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
- 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
- 5) vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.⁴

Oppilaitoksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, oppilaiden, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma on tarkistettava vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu.⁵ Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa⁶. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhuoltoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhuoltosuunnitelmia⁷.

¹ Perusopetuslaki (628/1998)

² Lukiolaki (629/1998)

³ Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998)

⁴ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 2 § (1287/2013)

⁵ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 13 § (1287/2013)

⁶ Lastensuojelulaki 12 § 1 mom. (1292/2013)

⁷ Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman ja ammatillisen perustutkintojen perusteiden muutokset/opiskeluhuolto

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta monialaisesta yhteistyössä valmisteltavasta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat opiskelu-
huollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan opiskeluhoitoa koskeva osuus⁸
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhoollosta⁹ sekä
- oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma¹⁰

Opetussuunnitelma tulee opiskeluhuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestys-
säännön valmisteluun. Oppilaitoksen oppilaskuntaa ja opiskelijayhdistystä kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.¹¹

Pieksämäen kaupungin oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma on laadittu yhteis-
työssä oppilaitosten henkilöstön, oppilaiden, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Esi- ja perusopetuksessa sekä toisen asteen oppilaitoksissa opiskeluhoitosuunnitelma on pääosin yhteinen. Yksiköt tarkentavat yhteisiä linjauksia tarvittaessa koulu- ja oppilaitoskohtaisissa osioissaan. Opiskeluhoitosuunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu¹². Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma päivitetään Pieksämäen kaupunginvaltuustossa kerran valtuustokaudessa ja tarkistetaan vuosittain. Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan menettelytavat, joilla oppilaitosten henkilöstö, oppilaat, opiskelijat ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille. Oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat¹³:

1. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut
2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat
3. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen
4. Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa
5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 § (1287/2013) ja lastensuojelulaki 12 § 1 mom. (1292/2013)

⁹ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

¹⁰ Oppilas- ja opiskeluhoitolaiki 13 § (1287/2013)

¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § ja 13 § (1287/2013)

¹² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (1287/2013)

¹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (1287/2013), Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014/Luku 8.0 oppilashuolto, Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015/Luku 4.4 opiskeluhoito, Ammatillisten perustutkintojen perusteet 2014/Luku 8.7 opiskeluhoito.

Monialainen opiskeluhoolto

Kuva 1. Pieksämäen kaupungin monialaisen opiskeluhoollon rakenne ja toimintatavat

1 OPIKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPIKELUHUOLTOPALVELUT PIEKSÄMÄELLÄ¹⁴

1.1 Opiskeluhoolto

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoolto on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto.¹⁵ Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon siten kuin tässä laissa säädetään.¹⁶

Opiskeluhooltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.¹⁷ Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.¹⁸

1.2 Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhooltopalvelut

Pieksämäen kaupungissa esiopetus järjestetään päiväkodeissa ja kyläkouluilla. Perusopetusta järjestetään kolmessa alakoulussa, kolmessa kyläkoulussa ja yläkoulussa. Perusopetusta annetaan myös Vaalijalan Sateenkaaren koulussa ja Seurakuntaopistolla. Toisen asteen oppilaitoksia ovat lukio, Etelä-Savon ammattiopisto, Bovallius-ammattiopisto ja Seurakuntaopisto.

Pieksämäen kaupungin opiskeluhoollossa toimii:

- Vastaava kuraattori ja kolme kuraattoria
- Kaksi psykologia
- Koulu- ja opiskeluterveydenhoitajia on yhdeksän, joilla osalla on koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lisäksi muita vastuualueita
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on yksi vastuuylilääkäri

¹⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 1-kohta (1287/2013)

¹⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 2 mom. (1287/2013)

¹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 8 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 1 mom. (1287/2013)

Kuraattorina voi toimia vähintään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, taikka henkilö, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto, ja suoritettuna sosiaalialan aineopinnot tai vähintään kahden vuoden työkokemus kuraattorin tai sitä vastaavasta sosiaalialan tehtävästä.¹⁹ Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava sellaisen opiskeluhoollon vastaavan kuraattorin palveluja, joka on sosiaalihoollon ammattihenkilöistä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö (sosiaalityöntekijä) sekä psykologin palveluja.²⁰ Opiskeluhoollon psykologi on laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, joka on suorittanut psykologin maisterin tutkinnon²¹.

Terveystenhoitaja on terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö, joka on suorittanut terveydenhoitaja- ja sairaanhoitajatutkinnon. Terveystenhoitajatutkinnon suorittanut laillistetaan terveydenhuollon ammattihenkilöksi sairaanhoitajana ja terveydenhoitajana. Terveystenhoitajan ammattinimikettä saa käyttää ja ammattia harjoittaa vain terveydenhoitajatutkinnon suorittanut terveydenhoitaja. Toimintaa valvovat aluehallintovirastot sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira.²²

1.3 Opiskeluhoollon palveluiden järjestäminen, työn- ja vastuunjako

Laskennallinen kansallinen mitoitussuositus opiskeluhoolltohenkilöstön oppilas-/ opiskelijamääristä:

- kouluterveydenhuollossa²³ 600 oppilasta / täysiaikainen terveydenhoitaja, mikäli vastuualueita on vain yksi
- opiskeluterveydenhuollossa 600–800 opiskelijaa / täysiaikainen terveydenhoitaja, mikäli vastuualueita on vain yksi
- koululääkäri kouluterveydenhuollossa 2100 oppilasta / lääkäri tai yksi työpäivä viikossa 500 lasta kohden
- koululääkäri opiskeluterveydenhuollossa 2500–3000 opiskelijaa / lääkäri
- opiskeluhoollon kuraattori²⁴ 3 kouluyhteisöä ja/tai 600 oppilasta/ opiskelijaa / koulukuraattori
- opiskeluhoollon psykologi²⁵ 3 kouluyhteisöä ja/tai 600–800 oppilasta/ opiskelijaa / koulupsykologi

¹⁹ Laki sosiaalihoollon ammattihenkilöistä (817/2015) 7 ja 8 §

²⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 7 § 2 mom. (1287/2013)

²¹ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1 § ja 2 § (559/1994)

²² Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1 § ja 2 § (559/1994)

²³ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

²⁴ Talentia. <http://www.talentia.fi>

²⁵ Psykologiliito. <http://www.psyli.fi>

Pieksämäen kaupungin opiskeluhoitopalvelujen vastuualueiden jakautuminen:

Vastaava kuraattori:

Hiekanpään koulu, Kyläkoulut: Jäppilä, Vehmaskylä ja Virtasalmi
+ Vastaavan kuraattorin palvelut esikoulusta toiselle asteelle.

Kuraattori:

Harjun koulu, Kontiopuiston koulu ja Maaselän koulu, Esikoulut

Kuraattori:

Esedu ja Lukio

Kuraattori

Seurakuntaopisto, Esedu, Bovallius ja Sateenkaaren koulu

Psykologi:

Hiekanpään koulu ja Harjun koulu
Kyläkoulut: Jäppilä, Vehmaskylä ja Virtasalmi
Lukio

Psykologi:

Hiekanpään koulu
Maaselän koulu
Esikoulut
Kontiopuiston koulu

Psykologi (määräaikainen):

Seurakuntaopisto, Esedu, Bovallius

Psykologinen tutkimusjono hoidetaan psykologien kesken yhdessä. Esikoulut jakaantuvat vuorovuosin psykologien kesken. Bovallius-ammattiopisto ja Sateenkaaren erityiskoulu kuuluvat Pieksämäen kaupungin opiskeluhoiton kuraattori- ja psykologipalvelujen piiriin.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimipisteet:

Kouluterveydenhuolto

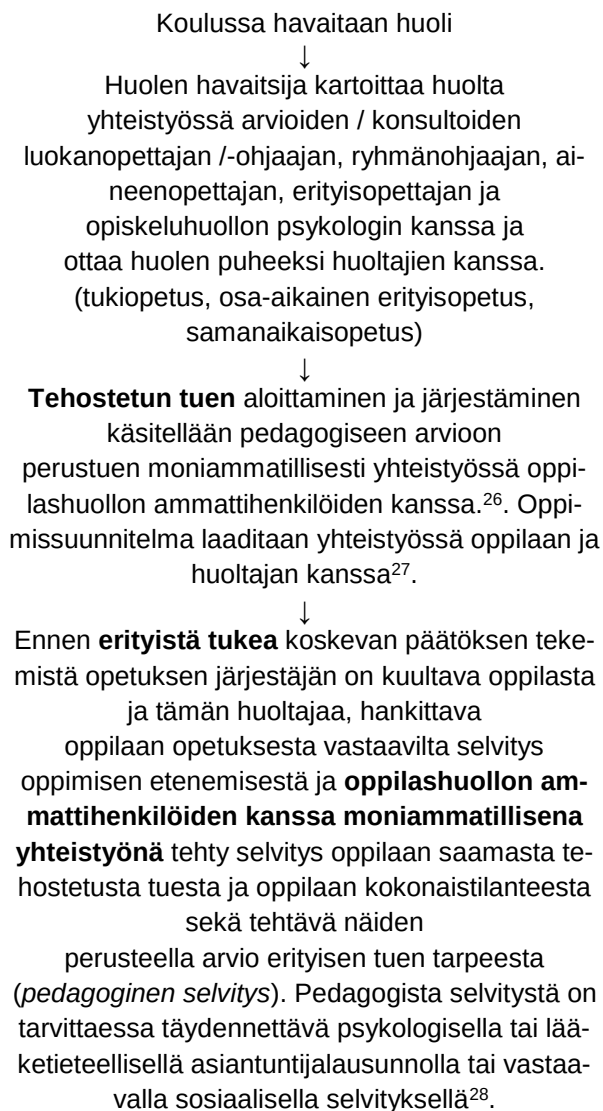
Harjun koulu
Hiekanpään koulu
Jäppilän koulu
Kontiopuiston koulu
Maaselän koulu
Vehmaskylän koulu
Virtasalmen koulu
Vaalijalan Sateenkaaren koulu

Opiskeluterveydenhuolto

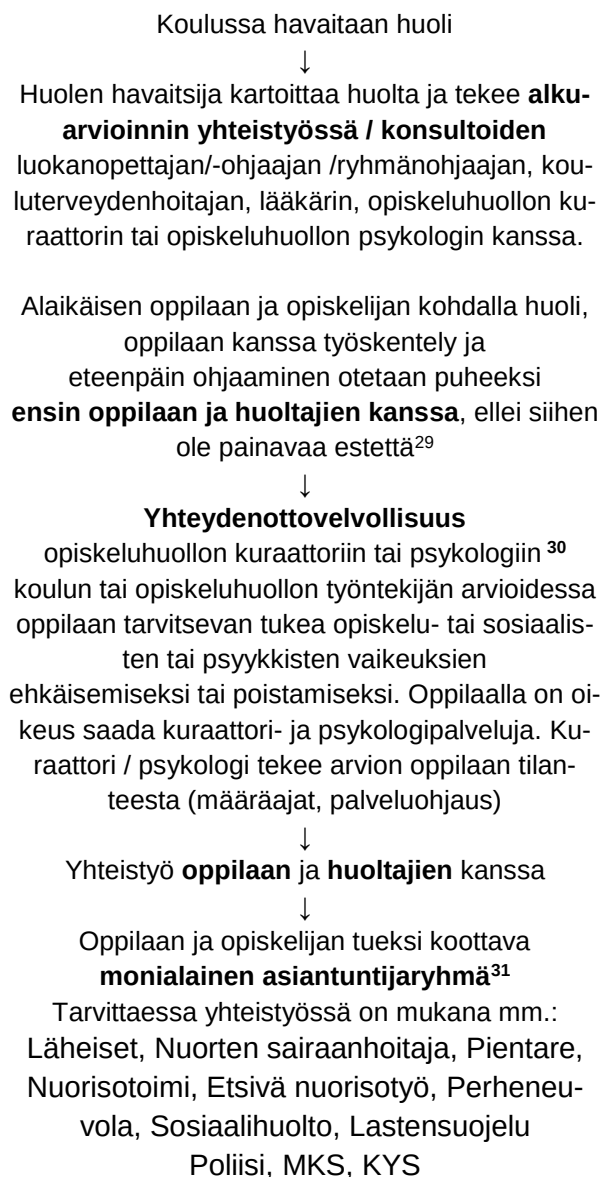
Bovallius-ammattiopisto
Lukio
Etelä-Savon ammattiopisto
Seurakuntaopisto
(Diakonia-ammattikorkeakoulu)

1.4 Ohjauspolku opiskeluhuollossa

OPPIMINEN (pedagogiset asiat)

SOSIAALISET SUHTEET, TUNNE-ELÄMÄ, KÄYTTÄYTYMINEN, POISSAOLOT, PERHE, ELÄMÄNHALLINTA, TERVEYS (opiskeluhuollolliset asiat)

²⁶ Perusopetuslaki 16 a § (1288/2013)

²⁷ Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

²⁸ Perusopetuslaki 17 § (1288/2013)

²⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 § (1287/2013)

³⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 16 §

³¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

2 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT³²

Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan tässä laissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.³³

2.1 Monialaisen yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa **monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä**. Opiskeluhuollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen taikka sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva ryhmä.³⁴

Oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa **monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä**. Oppilaitoskohtaista opiskeluhuoltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Muilta osin koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhuollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhuoltoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhuoltoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita.³⁵ Opiskeluhuollon pääpaino on yhteisöllisessä opiskeluhuollossa. Toimintamalleja ja menetelmiä on tarjolla runsaasti³⁶.

- opintojen etenemistä edistävät toimet
- koulutyön ja opintojen järjestäminen hyvinvointia tukevasti
- yhteistoiminta koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä mielenterveyttä edistävät toimet
- kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäisevät ja vähentävät toimet

³² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 2-kohta (1287/2013)

³³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § (1287/2013)

³⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 1 mom. (1287/2013)

³⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

³⁶ Pelkonen Marjaana. 2014. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.

- terveellisiä elintapoja ja vireyttä lisäävät toimet
- koulu- ja oppilaitosympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta lisäävät toimet
- opiskelijoiden ja vanhempien osallisuutta lisäävät toimet

2.2 Yhteisöllinen yhteistyö koulun ja oppilaitoksen ulkopuolisten kanssa

2.2.1 Yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen

Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille.³⁷

Neuvonta ja ohjaus

Kunnan asukkaiden saatavissa on oltava sosiaalihuollon neuvontaa ja ohjausta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten, nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden neuvontaan ja ohjaukseen³⁸.

Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen

Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvointia sekä poistettava epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Erityisestä tuesta vastaavien viranomaisten on välitettävä tietoa asiakkaiden kohtaamista sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin ja toivomuksiin.³⁹

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.⁴⁰

³⁷ Sosiaalihuoltolaki 9 § (1301/2014)

³⁸ Sosiaalihuoltolaki 6 § (1301/2014)

³⁹ Sosiaalihuoltolaki 8 § (1301/2014)

³⁹ Lastensuojelulaki 14 § (417/2007)

2.2.2 Yhteistyö nuorisotoimen kanssa

Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto

Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Lisäksi verkostoon voi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kunnat voivat koota myös yhteisen verkoston. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita.⁴¹

2.3 Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat Pieksämäellä

2.3.1 Monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä ja monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä

Pieksämäellä toimii usean koulutuksen järjestäjän yhteinen *monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä*. Ryhmässä on edustaja jokaisesta opetuksen järjestäjätahoista sekä sosiaali- ja terveystoimesta. Ryhmän puheenjohtajana toimii sivistysjohtaja.

Pieksämäellä jokaisessa koulussa ja oppilaitoksessa on oma *monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä*. Opiskeluhoolltoa toteutetaan ensisijaisesti ehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoolltona. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat ja oppilaitoksessa työskentelevät. Oppilaitoskohtaisessa opiskeluhooltoryhmässä ei käsitellä yksittäisen oppilaan / opiskelijan asioita.

Monialaisen oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän tehtäviä ovat:

- yhteisöllisen opiskeluhoollon kokonaisuuden suunnittelu ja kehittäminen
- opiskeluhoolltosuunnitelman toteutumisesta huolehtiminen
- opiskeluhoollon toteutumisen arviointi
- opiskeluilmapiiriin, osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen
- toimintakulttuurin kehittämisen tukeminen
- kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen
- yhteydenpito muihin tukiverkostoihin

Pieksämäellä monialaista oppilaitoskohtaista opiskeluhooltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö, perusopetuksessa koulun rehtori tai koulun johtaja. Opiskeluhoollon toimijoista ryhmään kuuluvat psykologi, kuraattori ja koulu-/opiskeluterveydenhoitaja sekä toisella asteella ja tarvittaessa perusopetuksen puolella nuorten sairaanhoitaja. Rehtori nimeää koulultaan ryhmän pedagogisen hyvinvoinnin edustajat.

⁴¹ Nuorisolaki 7 a § (693/2010)

Edellä mainittujen lisäksi opiskeluhuoltoryhmään voivat osallistua etsivät nuorisotyöntekijät. Koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhuollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhuoltoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhuoltoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita, joita ovat esimerkiksi oppilaskunnan, huoltajien, ruokapalvelujen, koulumatkakuljetusten, lastensuojelun, perheneuvolan, nuorisotoimen ja poliisin edustajat sekä koululääkäri. Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä kokoontuu koulun ja oppilaitoksen määräämällä tavalla.

Rehtori tai koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö vastaa koulun monialaisen oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän kokousmuistioiden laadinnasta, kokoontumisaikataulun suunnittelusta, kokousten järjestämisestä ja kokouspäivien varaamisesta. Hän valvoo säädösten noudattamista ja sovittujen toimenpiteiden toteutumista. Rehtorin johdolla opiskeluhuoltoryhmä arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti vuosittain.

2.3.2 Yhteisöllinen yhteistyö koulun ulkopuolisten kanssa

Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä

Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä on monialainen työryhmä, johon kuuluu edustajat varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, terveydenhuollosta, lastensuojelusta ja nuorisotoimesta. Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä vastaa Lasten ja nuorten Pieksämäki – hyvinvointisuunnitelman toteutuksesta ja seurannasta. Lasten ja nuorten Pieksämäki – hyvinvointisuunnitelmaan tulee kirjata opiskeluhuoltoa koskeva osuus.

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä on Pieksämäen kaupungissa toiminut vuodesta 2008 lähtien. Asiantuntijoina ryhmässä toimivat kaupunginlakimies (pj), terveyskeskuslääkäri, perheneuvolan psykologi (vpj) ja perheneuvolan terveydenhoitaja. Kokouksille on varattu aika joka toinen kuukausi. Kokouksia pidetään 1-5 vuosittain, käsiteltävien asiakastapausten ja muiden asioiden määrästä riippuen.

Katiskatyöryhmä

Nuorisolain mukaan kunnassa tulee olla nimettynä nuorten ohjaus- ja palvelusverkostotyöryhmä. Pieksämäellä työryhmä on nimetty kaupunginhallituksessa 2010 ja työryhmän nimi on Katiska. Verkosto edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja palvelusta toiseen siirtymistä, sekä edistää palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojenvaihdon sujuvuutta. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti ja toiminnan vetovastuu on nuorisotoimella.

Ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari

Ehkäisevä päihdetyö (EPT) on lakisääteistä toimintaa. Pieksämäen kaupungin päihdestrategiassa on määriteltä, että ehkäisevää päihdetyötä varten on luotava oma selkeä ryhmä, joka on valtuutettu suunnittelemaan, koordinoimaan ja seuraamaan ehkäisevää päihdetyötä alueella.

Pieksämäellä ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari on perustettu tähän tarpeeseen. Moniammatillinen työryhmä Viisari on toiminut vuodesta 1997 Pieksämäellä koordinoiden kaikkea nuoriin kohdistuvaa päihdetyötä, etenkin painottaen ennaltaehkäisyä. Työ on monen eri toimijan välistä yhteistyötä, jota tehdään paljolti osana eri ammattikuntien perustyötä. Viisari työryhmässä on edustajat koulu-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimesta, poliisista, seurakunnasta sekä Ehyt Ry:stä. Työryhmä on kaupungissa yhteinen virallistettu taho, joka luo yhteisen linjan koko kaupungin toimijoiden välille. Pieksämäen ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilönä toimii erityisnuorisotyöntekijä. Yhteistyönä on toteutettu mm. kaikille Pieksämäen kaupungin kuudesluokkalaisille järjestettävää elämyksellistä Kuka päättää? päihdevalistusrataa vanhempainiltoineen, sekä ennaltaehkäisevän päihdetyön viikkoa.⁴²

Varhaisen tuen työryhmä

Pieksämäellä toimii varhaisen tuen työryhmä. Verkoston kanssa laaditussa käsikirjassa määriteltiin varhainen tuki toimintana, jolla pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden ongelmia mahdollisimman varhain, heti huolen havaitsemisen jälkeen. toiminnan ytimenä on ihmisten aito osallisuus, läheisverkostojen tuen hyödyntäminen sekä joustava, rajoja ylittävä yhteistyö. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti n. 1krt/2kk keskustelemaan ja kehittämään yhdessä varhaisen tuen palveluja. Varhaisen tuen työryhmään kuuluu edustus nuorisotyöstä, koulutoimesta, kouluterveydenhuollosta, neuvolasta, varhaiskasvatuksesta, perheneuvolasta ja seurakunnasta.

Ryhmätoimintatiimi

Pieksämäellä toimii ryhmätoimintatiimi, joka toteuttaa yhteisöllistä opiskeluhoitoa ala- ja yläkoululla sekä toisen asteen opiskelijoiden parissa. Kouluilta nousevien tarpeiden mukaan kootaan oppilasryhmiä, joita toteutetaan toiminnallisien menetelmien työparityöskentelynä. Ryhmätoimintatiimiin kuuluvat opiskeluhoitoon kuraattorit ja psykologit, koulutoimen erityisnuorisotyöntekijät sekä nuorisotoimen erityisnuorisotyöntekijä. Tiimi kokoontuu kuukausittain. Ryhmätoimintatiimi on toteuttanut toiminnallisia ryhmiä noin 10 lukukausittain. Ryhmissä on käsitelty esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitoja, sosiaalisia taitoja, opintojen edistämistä käsitteleviä toimia, kiusaamiseen liittyviä asioita, tunne-elämää edistäviä taitoja.

Lähisuhdeväkivalta työryhmä

Pieksämäellä on jo usean vuoden ajan toiminut moniammatillinen lähisuhde- ja perheväkivalta työryhmä. Sen tehtävänä on kehittää ja koordinoita lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy- ja hoitotyötä, sekä järjestää eri toimijatahoille koulutusta. Aluetyöryhmä kokoontuu n. 4 kertaa vuodessa. Työryhmä on laatinut Lähisuhdeväkivallan kohtaaminen ja ehkäisy Pieksämäellä -toimintamallin.⁴³

⁴² Viisari. Ennaltaehkäisevä päihdetyö. http://pieksamaki.fi/files/viisariopas_huhti.pdf

⁴³ Lähisuhdeväkivaltatyö. <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/lahisuhde-ja-perhevakivaltatyo>

Ohjaamo Pientare

Pieksämäellä toimii monialaisesti toteutettu yhden luukun periaatteella toimiva matalankynnyksen palvelupiste Ohjaamo Pientare. Pientareella nuori saa henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta sekä omaan tilanteeseensa sopivaa tukea. Tuki voi liittyä esimerkiksi elämän hallintaan, urasuunnitteluun tai vapaa-aikaan, Pientareella nuori voi osallistua myös toiminnallisiin ja hoidollisiin ryhmätoimintoihin. Palvelut ovat nuorelle aina maksuttomia ja luottamuksellisia, Ohjaamo Pientareen toiminnat tukevat Pieksämäen oppilas- ja opiskeluhuollon palveluja.

2.4 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.⁴⁴ Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.⁴⁵

Neljävuotistarkastus

Laaja terveystarkastus nelivuotisneuvolassa liittyy perusopetukseen siten, että sen tehtävänä on arvioida mahdollisia oppimisvaikeuksia. Tutkimusten mukaan kognitiivisten ja muiden oppimisessa tarvittavien taitojen viiveet on ennakoitavissa tässä iässä ja näin ollen varhainen tuki voidaan aloittaa riittävän ajoissa. Päivähoidon antama arvio lapsen selviytymisestä päivähoidossa on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia ja tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Esiopetuksesta alkuopetukseen

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyyn sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ohella viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakia (523/1999). Kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan tiedot siirtyvät asiakas- ja potilasrekistereiden kautta.

Tulevat ekaluokkalaiset käyvät toukokuussa tutustumassa tulevaan kouluun. Siirtopalaverit esiopetuksen ja koulun, tulevan opettajan ja kouluterveydenhuollon välillä toteutetaan vanhemman luvalla.

⁴⁴ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

⁴⁵ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

Alakoulusta yläkouluun

Tavoitteena on siirtymävaiheessa oppilaan turvallinen siirtyminen alakoulusta yläkouluun, oppilaan oppimisen turvaaminen hänen vahvuuksiaan tukien, rakentavan yhteistyön aloittaminen huoltajien kanssa yläkoulun osalta sekä moniammatillisen yhteistyön hyödyntäminen siirryttäessä alakoulusta yläkouluun.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyyn sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ohella viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakia (523/1999). Kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan tiedot siirtyvät asiakas- ja potilasrekistereiden kautta.

Yläkoulut sopivat lähetettävien alakoulujen kanssa vuosittain tarkennetut toimintatavat siirtokäytänteistä, jotka on kuvattu tarkemmin ohjaussuunnitelmassa. Alakoulusta yläkouluun siirryttäessä on käytössä siirtolomake. Oppilaanohjaaja toimittaa siirtolomakkeen yläkoulusta alakouluille kunkin vuoden maaliskuun aikana. Siirtokaavakkeesta voidaan yläkoulussa tallentaa sähköiseen muotoon huoltaja- ja osoitetiedot. Muita lomakkeen tietoja ei tallenneta sähköisesti. Lomake on luokanohjaajan, rehtorin, kuraattorin, oppilaanohjaajan ja opiskelu- huoltotyöryhmän käytettävissä. Lomake tuhotaan seitsemännen luokan jälkeen. Luokanohjaaja vastaa lomakkeen tuhoamisesta kahdeksannen luokan syksyllä.

Alakoulun oppilaille järjestetään tutustumispäivä uuteen kouluun toukokuun aikana. Päivän suunnittelussa on mukana eri henkilöstöryhmiä yläkoulusta sekä yläkoulun oppilaita. Kuraattori ja yläkoulun erityisnuorisotyöntekijä pitävät tunnin kuudesluokkalaisille yläkouluun siirtymisen merkeissä. Vanhemmille järjestetään vanhempainilta yläkoulussa kuudennen luokan keväällä. Seitsemännen luokan syksyllä järjestetään ryhmäytymistä uusille oppilaille.

Yläkoulusta toiselle asteelle

Yhteistyöllä toisen asteen oppilaitosten kanssa tuetaan oppilaan siirtymistä perusopetuksesta toisen asteen opintoihin. Erityistä huomiota opiskelijan tilanteeseen kiinnitetään oppilaan siirtyessä yläkoulusta toiselle asteelle, oppilaitoksesta toiseen ja opinnoista työelämään siirtymisvaiheissa. Tavoitteena on, että jokaisella perusopetuksen päättäneellä nuorella on jatko-opintosuunnitelma. Nivelvaiheohjausta toteutetaan osana luokkaohjauksen tunteja, pienryhmäohjausta, yksilöohjausta sekä oppilaan ja huoltajan ohjaustuokioina. Yläkoulun sisällä oppilaanohjaajat tekevät nivelvaiheeseen liittyen yhteistyötä tarvittaessa koko henkilöstön kanssa.

Nivelvaiheohjauksen tavoitteena on lapsen/nuoren turvallinen ja oppimista edistävä siirtyminen oppilaitosten välillä. Nivelvaiheohjauksen moniammatillisuutta toteutetaan opo-tiimissä, johon kuuluvat paikkakunnan perusopetuksen oppilaanohjaajat, toisen asteen opinto-ohjaajat ja työ- ja elinkeinotoimiston ohjaaja ja/tai ammatinvalintapsykologi. Tämä ryhmä kokoontuu keskimäärin kerran kuukaudessa.

Kokoontumisiin kutsutaan tarvittaessa yhteistyökumppaneita työpaikoilta, sosiaali- ja terveystoimesta, koulujen opiskeluhuollosta, nuorisotoimesta, elinkeinotoimesta ja eri hankkeista. Kokouksiin voivat osallistua myös koulujen tai muiden yhteistyötahojen johtajat. Kokoontumisissa tarkistetaan vuosittain yhteistyötavat nivelvaihetyöskentelyyn. Sovittavia asioita ovat mm.

- oppilaitosten edustajien vierailut perusopetuksen luokkatunneille
- perusopetuksen oppilaiden vierailut toisen asteen oppilaitoksiin
- tiedonsiirto toiselle asteelle, siirtolomake
- muut sovittavat asiat liittyen siirtymävaiheeseen.

Työelämäyhteistyössä nivelvaiheen näkökulma on aina esillä.

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.⁴⁶

Pieksämäellä on sovittu, että yläkoulussa työskentelevä opiskeluhuollon kuraattori tai muu opiskeluhuollon työntekijä (terveydenhoitaja tai opiskeluhuollon psykologi) kutsuu keväällä (huoltajan/nuoren luvalla) tai mahdollisimman pian syyslukukauden alettua monialaisen opiskeluhuoltopalaverin koolle sellaisen nuoren asiassa, jossa arvioi sen olevan opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta välttämätöntä. Vaihtoehtoisesti voidaan toimia myös niin, että yläkoulun kuraattori (huoltajan/nuoren luvalla) on yhteydessä toisen asteen kuraattoriin tai muuhun opiskeluhuollon henkilöön nuoren siirtyessä jatko-opintoihin.

Monialaiseen opiskeluhuoltopalaveriin voivat osallistua nuoren ja/tai huoltajan lisäksi heidän kirjallisella suostumuksellaan niitä henkilöitä, jotka ovat oleellisia nuoren tilanteessa. Palaverissa voi olla mukana mm. opiskeluhuollon kuraattori, ryhmänohjaaja, opettaja, erityisopettaja, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, opiskeluhuollon psykologi, nuorten sairaanhoitaja, etsivä nuorisotyöntekijä tai tukihenkilö.

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.⁴⁷

⁴⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 3 mom. (1287/2013)

⁴⁷ Laki perusopetuslain muuttamisesta 40 § 1288/2013

Pieksämäellä toisen asteen opinto-ohjaajat kutsuvat pedagogisen tiedon siirtopalaverit koolle. Ne pidetään syksyllä oppilaitoksissa. Opinto-ohjaajat, erityisopettajat ja ryhmänohjaajat ovat tässä tärkeässä roolissa. Yläkoulusta toiselle asteella siirryttäessä on Osuma-hankkeessa työstetty tiedonsiirtolomake, joka otetaan käyttöön.

2.5 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveysneuvonnalla tarkoitetaan asetuksessa (380/2009) terveydenhuollon ammattihenkilöstön toimintaa, jossa lasten, nuorten ja heidän kehitysympäristöjensä hyvinvointia tuetaan suunnitelmallisella terveystieteellisellä vuorovaikutuksella ja viestinnällä yksilö-, ryhmä- ja väestötasolla. Terveysneuvontaa on toteutettava yksilöllisen tarpeen ja kehitysvaiheen mukaisesti yhteistyössä yksilön ja perheen kanssa siten, että se tukee tiedon soveltamista käytäntöön ja vastuun ottamista omasta terveydestä. Terveysneuvonnan on sisällettävä näyttöön perustuvaa tietoa. Terveysneuvonta voidaan toteuttaa yksilöllisesti, ryhmässä ja yhteisöllisesti.

Terveysneuvonnan on tuettava vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä edistettävä perheen sosiaalista tukiverkostoa. Sen on myös tuettava yksilön ja hänen perheensä terveyden, mukaan lukien mielenterveyden, sekä psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämistä vähintään seuraavilla alueilla:

- 1) kasvu sekä psykososiaalinen ja fyysinen kehitys;
- 2) ihmissuhteet, lepo ja vapaa-aika, median merkitys terveyden ja turvallisuuden kannalta, ergonomia, ravitsemus, liikunta, painon hallinta, suun terveys sekä seksuaaliterveys mukaan lukien raskauden ehkäisy;
- 3) lähi- ja parisuhdeväkivallan, tapaturmien sekä tupakoinnin, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisy;
- 4) kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset ja infektioiden ehkäisy;
- 5) soveltuvien osien sosiaaliturva ja sosiaali- ja terveystieteiden palvelut⁴⁸.

Oppilaan ja opiskelijan terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiskelukykyä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä.⁴⁹ Oppilaan seksuaalista kypsymistä ja kehitystä tukeva neuvonta on sisällytettävä terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin lapsen ja nuoren kehitysvaihetta vastaavasti. Neuvonta raskauden ehkäisystä ja muu seksuaaliterveysneuvonta kuuluvat neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin.⁵⁰

⁴⁸ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

⁴⁹ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 15 § (338/2011)

⁵⁰ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 16 § (338/2011)

Pieksämäen oppilaitokset käyttävät Kouluterveyskyselyn (THL) tarjoamaa tietoa koulu-yhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi, vanhempainilloissa keskustelun pohjana, oppilashuoltotyössä sekä terveystiedon opetuksessa. Pieksämäellä yhteistyötä terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä toteutetaan seuraavasti:

- Terveystiedonhoitajan pitämät seksuaalikasvatustunnit ala- ja yläkoulussa
- Nuorten sairaanhoitajan pitämät päihdekasvatustunnit yläkoulussa
- Murrosikään liittyvä 5 lk:n vanhempainilta alakouluissa
- Moniammatillisena yhteistyönä toteutettu, kaikille Pieksämäen kaupungin kuudesluokkalaisille järjestettävä elämyksellinen Kuka päättää? päihdevalistusrataa vanhempainiltoineen
- Ennaltaehkäisevä päihdetyön viikko oppilaitoksissa
- Etelä-Savon ammattiopiston Pieksämäen yksikössä järjestetään vuosittain kevätlukukaudella Hyvinvointi virtaa-tapahtuma. Tapahtuman toteutuksesta vastaavat kuraattori sekä opinto-ohjaaja. Tapahtumaan osallistuvat ensimmäisen vuoden opiskelijat. Opiskelijat kiertävät päivän aikana hyvinvointirasteilla. Rastien toteuttajia ovat mm. Etelä-Savon liikunta Esli, Liikenneturva, Pieksämäen nuorisotoimi, Etelä-Savon terveys ry, Poliisi, Pieksämäen opiskeluterveydenhuolto päihdesairaanhoidaja, Pieksämäen seurakunta, SPR, ja opiskelijayhdistys sekä tutortoiminta. Myös oppilaitoksen aulassa on tapahtuman teemaan liittyen esittelypisteitä ja tietoiskuja nuorille.

2.6 Opiskeluympäristön terveellisuuden, turvallisuuden ja yhteisön hyvinvoinnin edistäminen

Terveystiedonhoitolaissa (1326/2010) mukaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäviin sisältyy oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta kolmen vuoden välein. Oppilaitosten terveellisyydestä ja turvallisuudesta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen on laaja ja monialaista asiantuntemusta edellyttävä tehtävä. Tarkastukset toteutetaan laajassa yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa.⁵¹

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) piiriin kuuluvissa oppilaitoksissa tarkastuksen toteuttamisesta sovitaan opiskeluhuollon ohjausryhmässä. Tarkastuksen sisältönä ovat mm. yhteisön hyvinvointi, terveellisyys ja turvallisuus kiinteistössä, turvallisuuden edistäminen, opiskeluhoito tai opiskelijoille tarjottavat palvelut.

⁵¹ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 14 § (338/2011).

Tarkastukset ovat käytännön esimerkki oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tarkoittamista yhteisöllisen opiskeluhoollon toimista ja tukevat oppilaitoksia yhteisöllisen opiskeluhoollotyön suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Tarkastuksessa kertyvää tietoa hyödynnetään opiskeluhoollotyön suunnittelussa ja kehittämisessä.⁵²

2.7 Kouluruokailu

Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria⁵³. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa.⁵⁴ Kouluruokailu tukee oppilaan tasapainoista kasvua sekä kehitystä ja on osa oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä. Kouluruokailussa tarjotaan oppilaiden ravitsemuksellisia ja ikäkauden tarpeita vastaavaa ruokaa, joka täyttää kolmasosan oppilaan päivittäisestä ravinnon tarpeesta. Oppilaan on mahdollista saada yleisruokalistasta poikkeavaa ruokaa terveydellisistä, eettisistä tai uskonnollisista syistä.⁵⁵

Perusopetuksessa kouluruokailu on osa koulun kasvatustehtävää ja se tukee osaltaan myös koulun ympäristökasvatusta. Ruokailutilanne on ohjattu, ja se kytketään mahdollisuuksien mukaan osaksi eri oppiaineiden opetusta. Kouluruokailulla on päivittäinen tapa-, terveys- ja ravitsemuskasvatuksen tavoite. Kouluruokailun päämääränä on, että oppilaat syövät täysipainoisen ateriakokonaisuuden ja oppivat syömään oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta oikeanlaisia ateriakokonaisuuksia. Hyvään ruokailutilanteeseen liittyvät tavat (esim. käsihygienia, ruokailuvälineiden käyttö, ruokarauha, ruokailuun sopiva puhetapa ja kiittäminen) sekä riittävä ruokailuaika ja kiireettömyys kuuluvat päivittäiseen ruokailutilanteeseen. Kouluruokailu toimii myös sekä kulttuuriperinnön että kansainvälisen ruokakulttuurin siirtäjänä. Ruokailutilat järjestetään toimiviksi ja viihtyisiksi sekä jakelu sujuvaksi.⁵⁶

2.8 Koulumatkakuljetus

Jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettua päivähoidosta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai päivähoitoon.

⁵² Hietanen-Peltola, M. & Korpilahti, U. Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen.

⁵³ Perusopetuslaki 31 § 2 mom. (628/1998)

⁵⁴ Lukiolaki 28 § (629/1998), Laki ammatillisesta koulutuksesta 37 § (630/1998)

⁵⁵ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁵⁶ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.⁵⁷ Oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia. Kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan.⁵⁸

Pieksämäen kaupunki järjestää ilmaisen koulukuljetuksen esikoululaisille ja 1.-2. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 3 kilometriä sekä 3.-9. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 5 kilometriä. Lisäksi oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, mikäli oppilaan ikä, erityisvaikeudet tai muut olosuhteet huomioon ottaen koulumatka muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Koulukyydit järjestetään Palveluliikenteen autoilla, takseilla tai paikallisliikenteen linja-autoilla. Kuljetusta odottavalle oppilaalle järjestetään koululla mahdollisuus ohjattuun toimintaan. Koulumatkakuljetuksissa noudatetaan annettuja ohjeita. Koulukyydeistä vastaa koulutoimisto yhdessä liikennesuunnittelijan kanssa. Päätökset koulukyydeistä tekee sivistysjohtaja.⁵⁹

Pieksämäen kaupungin koulutuslautakunta on päättänyt, että matkustaminen Pieksämäen paikallis- ja palveluliikenteen autoissa on ilmaista kaikille alle kouluikäisille sekä 1-9 luokan oppilaille.

2.9 Asuntolatoiminta

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta⁶⁰. Asuntolatoimintaa järjestetään Pieksämäen oppilaitoksista Seurakuntaopistolla ja Bovalliusammattiopistolla sekä Etelä-Savon ammattiopistossa luonnonvara-alan opiskelijoille. Seurakuntaopistossa opiskelijan on mahdollista asua asuntolassa opintojensa ajan. Tuolloin asuntola on oleellinen osa oppimisympäristöä.

Oppilaitosympäristössä asumiseen kuuluu sosiaalisten taitojen oppimista, itsenäistymistä ja aikuistumista. Eläminen asuntolassa vaatii opiskelijalta sopeutumista ja suvaitsevaisuutta. Asuntola-asuminen tukee ja mahdollistaa opiskelijan kasvua sekä osallisuutta yhteisöön ja sen kehittämiseen. Asuntolan henkilökunta ohjaa asuntolassa asuvia opiskelijoita elämänhallintataidoissa ja kannustaa osallistumaan vapaa-ajantoimintaan. Etelä-Savon ammattiopisto tarjoaa myös vuokrasuhteista, valvottua asuntolatoimintaa ulkopaikkakuntalaisille opiskelijoille. Pieksämäellä lukion opiskelijoille ei ole järjestetty asuntolatoimintaa.

⁵⁷ Laki perusopetuslain muuttamisesta 32 § (1139/2003)

⁵⁸ Perusopetuslaki 32 § (642/2010, 628/1998)

⁵⁹ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁶⁰ Lukiolaki 28 § (629/1998) ja Laki ammatillisesta koulutuksesta 37 § 3 mom. (630/1998)

2.10 Järjestyssäännöt

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on varmistaa opetukseen osallistuvan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön⁶¹, sekä huolehtia siitä, että oppilas suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyy asiallisesti.⁶² Pieksämäellä koulu- ja oppilaitoskohtaiset järjestyssäännöt löytyvät oppilaitosten kotisivuilta.

Järjestyssäännöillä edistetään koulun ja oppilaitoksen sisäistä järjestystä, opiskelun esteettömyyden sujuumista sekä koulu- ja opiskeluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöillä voidaan antaa koulu- ja opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä, asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarpeellisia määräyksiä esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä, koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä, oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella.⁶³

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset.⁶⁴

Perusopetuksen järjestyssäännöt⁶⁵

Näiden perusopetuksen järjestyssääntöjen lisäksi kouluissa noudatetaan yleisiä peruskoulua koskevia säännöksiä, koulujen täsmennettyjä järjestyssääntöjä sekä rehtorin, opettajan tai koulun muun henkilökunnan antamia ohjeita. Koulukohtaiset toimintatavat löytyvät koulujen kotisivuilta.

Koulu-aika

- Kouluajaksi katsotaan koulun työjärjestyksen mukainen työpäivä, koulumatkat sekä koulun toimesta järjestettävät juhlat, leirikoulut, retket, urheilukilpailut, tutustumismatkat tms.
- Oppitunnin pituus on 60 minuuttia, josta opetusta on vähintään 45 minuuttia ja välituntia 10 minuuttia. Opetusta voidaan jaksottaa toisinkin työpäivää lyhentämättä.
- Oppitunneille saavutaan viivyttelemättä, asianmukaiset varusteet mukana ja kotitehtävät tehtyinä.

⁶¹ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013)

⁶² Perusopetuslaki 35 § 2 mom. (628/1998), Lukiolaki 25 § 2 mom. (629/1998), Laki ammatillisesta koulutuksesta 34 § 2 mom. (630/1998)

⁶³ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013)

⁶⁴ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013)

⁶⁵ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

Yleistä

- Tupakan, alkoholin ja huumeiden tuonti kouluun sekä niiden käyttö koulussa on kielletty
- Oppilaalla on oikeus fyysiseen ja psyykkiseen koskemattomuuteen
- Kiusaaminen on kielletty
- Toisen omaisuuden rikkominen, vahingoittaminen ja varastaminen on kielletty
- Koulualueelta poistuminen ilman lupaa on kielletty

Oppilaan velvollisuudet ja rangaistukset

- Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä myönnetty tilapäisesti vapautusta opetuksesta
- Jos oppilas ei tule kouluun, on hänen huoltajansa velvollinen mahdollisimman pian ilmoittamaan syyn poissaoloon luokanopettajalle/-ohjaajalle
- Oppilaan poissaoloon koulusta on pyydettävä lupa. Luvan enintään kolmen (3) päivän poissaoloon myöntää luokanopettaja/-ohjaaja ja muutoin rehtori
- Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyävä asiallisesti
- Jos oppilas rikkoo järjestystä, menettelee vilpillisesti tai käyttäytyy muuten epäasiallisesti, voidaan hänelle määrätä rangaistus. Rangaistuksena voi olla luokasta poistaminen, opetuksen epääminen loppupäiväksi, enintään kahden tunnin jälki-istunto, kirjallinen varoitus tai erottaminen enintään kolmeksi kuukaudeksi
- Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitörangaistuksia. Oppilaalle, jota on kurinpidollisesti rangaistu, järjestetään tarvittava oppilashuolto
- Kirjallisen varoituksen saaneelle oppilaalle tarjotaan mahdollisuutta saada apua oppilashuoltohenkilöstöltä.
- Oppilaalle, joka on erotettu määräajaksi, järjestetään opetus, kouluruokailu ja oppilashuollollinen tuki määräaikaisen erottamisen ajaksi.
- Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan suorittamaan tehtäviään valvonnan alaisena.

Seurakuntaopiston järjestyssäännöt:

http://www.seurakuntaopisto.fi/images/Opisk_oppaat_2015_2016/Seurakuntaopiston_jarjestyssnto.pdf

Etelä-Savon ammattiopiston järjestyssäännöt:

http://www.esedu.fi/nykyisille_opiskelijoille/ohjeet_ja_saannot/jarjestyssaannot

Bovallius-ammattiopiston opiskelijan opas, josta löytyy myös järjestyssäännöt:

http://www.bao.fi/wp-content/uploads/2015/08/BAO_opiskelijanOpas2015-2016_high.pdf

2.11 Poissaolot

Perusopetuksessa ja eri oppilaitoksissa on olemassa oppilaitoskohtaiset poissaolokäytännöt. Perusopetuslain mukaan oppilaan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä myönnetty vapautusta.⁶⁶ Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua.⁶⁷ Jos oppilaan huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, hänet on tuomittava oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon.⁶⁸

Poissaoloja ennaltaehkäistään luomalla oppilaille ja opiskelijoille turvallinen ja viihtyisä kouluympäristö. Oppilaan ja opiskelijan poissaoloja seurataan ja niihin puututaan tarvittaessa. Pieksämäen kaupungin peruskoulussa, lukiossa ja toisen asteen oppilaitoksissa käytetään poissaolojen seuraamiseen Wilmaa, johon opettajat kirjaavat poissaolot päivittäin. Seuranassa näkyvät sairauspoissaolot, anotut lomat ja luvattomat poissaolot.

Alaikäisen oppilaan huoltajan tai täysi-ikäisen opiskelijan tulee ilmoittaa poissaolosta saman päivän aikana Wilmaan ja selvittää poissaolon syy. Mikäli kouluun tai oppilaitokseen ei tule ilmoitusta poissaolosta tai oppilas on koulupäivän aikana ilmoittamatta pois yksittäisiä tunteja, luokanopettaja tai luokanohjaaja ottaa yhteyttä huoltajaan selvittääkseen poissaolon syyn.

Etukäteen tiedossa olevaan poissaoloon tulee pyytää lupa koulusta tai oppilaitoksesta. Huoltaja tai täysi-ikäinen opiskelija voi anoa lupaa poissaoloon enintään kolmeksi päiväksi luokanopettajalta/-ohjaajalta tai ryhmänohjaajalta ja pidempään poissaoloon rehtorilta/ koulutusjohtajalta. Kouluilla ja oppilaitoksissa on valmis kaavake poissaolojen anomista varten, jonka voi tulostaa nettisivuilta tai pyytää koululta/oppilaitoksesta.

Lomake toimitetaan hyvissä ajoin ennen suunniteltua poissaoloa. Huoltaja / opiskelija on vastuussa siitä, että opinnot etenevät poissaolon aikana, korvaavien tehtävien pyytämisestä opettajilta ja tehtävien suorittamisesta. Myös kokeiden suorittamisesta tulee sopia opettajan kanssa.

Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa

Huoltajan selvityksellä poissaoloja hyväksytään 50 tuntia lukukaudessa, jonka jälkeen sairauspoissaoloista tulee toimittaa terveydenhoitajan tai lääkärin antama todistus. Luokanopettaja/-ohjaaja on yhteydessä huoltajaan 50 tunnin rajan täytyessä. Tarvittaessa luokanopettajan/-ohjaajan ja kuraattorin yhteisharkinnalla huoltaja ja oppilas kutsutaan koululle keskustelemaan poissaoloista.

⁶⁶ Perusopetuslaki 35 § (628/1998)

⁶⁷ Perusopetuslaki 26 § (477/2003)

⁶⁸ Perusopetuslaki 45 (477/2003)

Yli 100 tuntia lukukaudessa poissaolleet oppilaat korvaavat poissaoloja ylimääräisillä tehtävillä ja heidän etenemistään seurataan. Sadan tunnin rajan ylittyessä tehdään yhteistyötä sosiaalihuollon ja perheneuvolan kanssa.

I Ei huolta vyöhyke

POISSAOLOT ovat huoltajan ilmoittamia ja selvittämiä Wilmaan, yhteistyö kodin ja koulun välillä toimii, lomat anottu jne.

II Pienen huolen vyöhyke

POISSAOLOT ovat jossain määrin epäselviä, huoltaja ei ilmoita poissaoloista, poissaolot ovat tietyiltä tunneilta, tiettyinä päivinä, jatkuva sairastelu tai 50 h poissaolorajan täyttyessä luokanopettaja/luokanohjaaja on yhteydessä huoltajaan. Huolen jatkuessa yhteydenotosta huolimatta luokanopettaja/-ohjaaja on yhteydessä kuraattoriin ja työparina kutsutaan huoltajat ja oppilas koululle palaveriin. Oppilas käy kuraattorilla ja järjestetään seurantapalaveri. Koulun tukikeinojen hyödyntäminen. Mahdollinen keskustelu/ kontakti kouluterveydenhuollon, perheneuvolan ja sosiaalihuollon/lastensuojelun mukaan tulosta.

III Tuntuva huolen vyöhyke

POISSAOLOT jatkuvat edelleen ja tilanne menee huonommaksi, koulun ja huoltajien keinot eivät riittäviä tilanteen ratkaisemiseksi.

Usein koulun opiskeluhoollon yhteistyötahojen, kuten perheneuvolan ja sosiaalihuollon mukaantulo välttämätöntä (poissaoloja 100 h), verkostopalaverit.

IV Suuren huolen vyöhyke

POISSAOLOT ovat vakavia, oppilas syrjäytymisvaarassa, koulunkäynti ei enää säännöllistä, oppilas on voinut jäädä kotiin kokonaan. Tiivis moniammatillinen yhteistyö oppilaan, huoltajan, koulun, perheneuvolan ja sosiaalihuollon/lastensuojelun kanssa.

Kuva 2. Poissaolot / huolen vyöhykkeistö

Pieksämäen lukiossa

Opiskelijoiden poissaolot merkitään sähköiseen järjestelmään saman koulupäivän aikana. Alaikäisen opiskelijan poissaolot selvittää huoltaja. Täysi-ikäinen selvittää poissaolot itse. Kun kurssikohtainen poissaolotuntimäärä ylittää 6 tuntia, aineenopettaja keskustelelee opiskelijan kanssa poissaolosten syistä. Yli 12 tunnin poissaolo merkitsee pääsääntöisesti kurssin keskeytymistä, ellei opiskelijalla ole erityisen painavia syitä poissaololleen.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisissa oppilaitoksissa poissaoloja seurataan pääasiassa Wilman välityksellä. Wilma on opiskelijahallinto-ohjelman [www-liittymä](http://www.liittyma.fi). Opiskelijat valitsevat Wilmassa kursseja, seuraavat suorituksiaan, lukevat tiedotteita ja viestivät opettajien kanssa. Opettajat syöttävät Wilman kautta arvioinnit ja poissaolot, päivittävät henkilötietojaan ja viestivät opiskelijoiden ja huoltajien kanssa.

Huoltajat seuraavat ja selvittävät Wilman kautta opiskelijan poissaoloja, viestivät opettajien kanssa ja lukevat koulun tiedotteita. Jos opiskelija joutuu pakottavasta syystä olemaan poissa opetuksesta, hänellä on velvollisuus ilmoittaa asiasta viipymättä ryhmänsä vastaavalle opettajalle.

Opiskelija voi sairastuessaan olla poissa ilman lääkärin tai terveydenhoitajan todistusta korkeintaan kolme päivää. Opiskelija voi perustellusta syystä anoa vapaata. Lupa tulee anoa etukäteen kirjallisesti. Enintään viiden päivän pituisen luvan myöntää ryhmän vastaava opettaja, yli viikon mittaisesta päättää vastaava koulutuspäällikkö. Ammatillisissa oppilaitoksissa on luotu omat poissaolojen seurantamallit, jotka löytyvät opiskelijoiden oppaista.

2.12 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Pieksämäellä koulu- ja oppilaitoskohtaiset toimintaohjeet tapaturman sattuessa löytyvät koulujen turvallisuuskansiosta ja oppilaitosten nettisivuilta.

Perusopetuslain mukaan koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen koulutapaturman hoito on oppilaalle maksuton.⁶⁹ Koulutapaturma on perusopetuksen oppilaille koulussa tai koulumatkalla sattunut äkillinen, ulkoisen ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma. Koulutapaturmina korvataan myös sellaiset vammat, jotka ovat syntyneet opintokäynnillä, opintoretkellä, leirikoulussa, kerhossa tai välittömällä matkalla niihin, mikäli ne sisältyvät koulun toimintasuunnitelmaan. Koulumatkalla tulee käyttää yleisesti liikennöitävää ja turvalliseksi katsottavaa kulkuväylää.

Seurakuntaopiston ja Etelä-Savon ammattiopiston opiskelijat on vakuutettu tapaturman varalta. Vakuutus on voimassa opetussuunnitelman mukaisessa toiminnassa sekä tähän liittyvillä välittömällä matkoilla. Tapaturmaksi määritellään äkillinen, ulkoinen, ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma, joka sattuu vakuutetun tahtomatta. Vakuutus ei kata vapaa-aikana sattuneita tapaturmia. Ulkomaille suuntautuvien opintojen ajaksi opiskelijan tulee ottaa itse matkustajavakuutus. Tapaturman sattuessa on tehtävä tapaturmailmoitus opintotoimistoon/terveydenhoitajalle.⁷⁰

Pieksämäen kaupungissa tapaturmien ehkäisemiseksi on laadittu koulukohtaiset riskiarvioinnit, jotka päivitetään säännöllisesti. Koulujen kriisisuunnitelmissa on nimetty ensiapuryhmä, jonka ensiaputaidot ja -tiedot pidetään ajan tasalla. Hoitoa tarvitseva oppilas ohjataan kouluterveydenhoitajalle/omalääkärille/ensiapuun. Tapaturman sattuessa ollaan yhteydessä oppilaan huoltajaan. Koulutapaturmasta tehdään aina ilmoitus (korvausasiat).

⁶⁹ Perusopetuslaki 34 § (1288/1999)

⁷⁰ Opiskelijan opas, Seurakuntaopisto, Pieksämäen kampus 2014–2015

http://www.seurakuntaopisto.fi/images/liitteet/Opisk_oppaat_2014-2015/Opiskelijaopas_2014-2015-PIEKSI-net.pdf

2.13 Tupakan ja päihteiden käytön ehkäisy

Pieksämäen koulut ja oppilaitokset ovat savuttomia ympäristöjä. Koulujen ja oppilaitosten järjestyssääntöihin on kirjattu tupakointia ja päihteiden käytön ehkäisyä koskevat määräykset. Kouluilla ja oppilaitoksilla on toimintamallit päihdetyöhön ja henkilöstö on sitoutunut toimimaan niiden mukaisesti. Tupakoinnin ja päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn liittyvät tavoitteet toteutuvat opetuksessa, koulujen toimintakulttuurissa ja opiskeluhuollossa. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas ja opiskelija tietävät päihteiden vaikutuksesta sekä niiden kokeilun ja käytön haitoista.

Tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotialta.⁷¹ Lain mukaan tupakkatuotteiden käyttö on kielletty mm.⁷²:

1. perhepäivähoidon sisätiloissa perhepäivähoidon aikana, päiväkotien sisätiloissa ja ulkoalueilla sekä lastensuojelulain (417/2007) tai mielenterveyslain (1116/1990) nojalla hoitoa antavien laitosten alle 18-vuotiaille tarkoitetuissa sisätiloissa ja heille tarkoitetuilla ulkoalueilla
2. perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa ja oppilasasuntoloissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla
3. virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatuissa sisätiloissa
4. sisätiloissa järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa
5. työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa, jollei jäljempänä toisin säädetä
6. yleisten kulkuneuvojen sisätiloissa
7. ulkoalueilla järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan.

Alkoholilain mukaan alkoholia ei saa myydä, välittää tai luovuttaa henkilölle, joka on kahdeksaatoista vuotta nuorempi. 18-vuoden suojaikäraja koskee myös alkoholin hallussapitoa sekä kuljetusta.⁷³ Alkoholirikkomuksesta voidaan tuomita sakkorangaistus.⁷⁴ Huumausainesten käyttö ja hallussapito ovat Suomessa kuten useimmissa muissakin maissa rangaistavia tekoja. Myös huumausainesten valmistus, myynti, maahantuonti ja kuljetus ovat rangaistavia. Huumausainesten käyttö johtaa helposti myös muihin rikoksiin.⁷⁵

⁷¹ Tupakkalaki 11 § (698/2010)

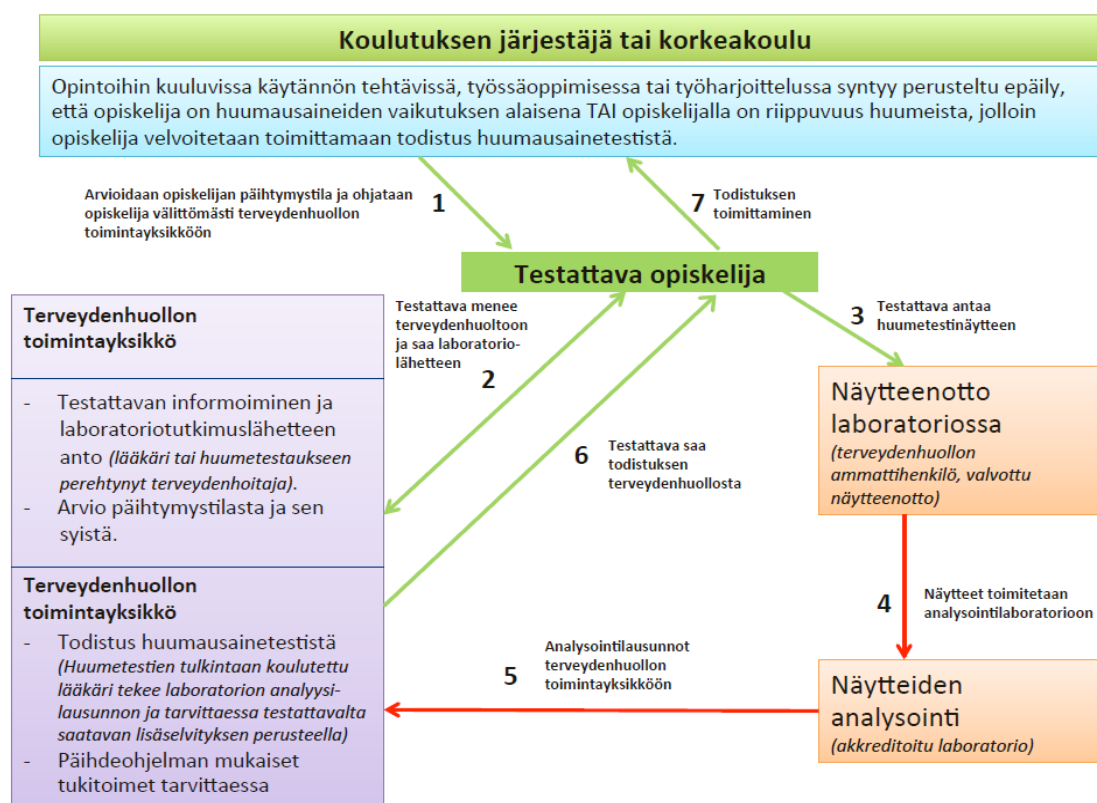
⁷² Tupakkalaki 12 § (698/2010)

⁷³ Alkoholilaki 16 § ja 31 § (1143/1994)

⁷⁴ Alkoholilaki 50 a § (642/2009)

⁷⁵ Rikoslaki 50 1 § (1889/39, 374/2008)

Ammatillisen opetuksen SORA-säännöksillä tarkennetaan opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä ja kurinpitoa koskevia säännöksiä sekä lisätään opiskeluoikeuden peruuttamista ja opiskelijoiden huumausainetestausta koskevat säännökset. Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista⁷⁶.

Kuva 3. Sora-säännöksiin liittyvä ohjauspolku.

Pieksämäen kaupunkiin on laadittu päihdestrategia vuonna 2008 (päivitetty 2011). Päihdestrategiaan on kirjattu ennalta ehkäisevä päihdetyö, toimenpiteet, varhainen puuttuminen sekä päihdeasioissa tehtävä yhteistyö. Opiskeluhoollon rooli päihdetyössä on päihteiden käytön varhainen tunnistaminen, varhainen puuttuminen ja hoitoonohjaus. Yhteistyötä tehdään huoltajien, sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluiden sekä muiden viranomaisten kanssa.⁷⁷

⁷⁶ Laki ammatillisesta koulutuksesta 34 a § (951/2011)

⁷⁷ Pieksämäen kaupungin päihdestrategia 2008 <http://www.pieksamaki.fi/sites/pieksamaki.fi/files/atoms/files/paihdestrategia.pdf>

Turvallinen oppimisympäristö edellyttää päihteiden vastaisen työn kehittämistä koulu- ja oppilaitos yhteisöissä. Koulu ja oppilaitos ovat velvollisia puuttumaan tupakointiin ja muuhun päihteidenkäyttöön kouluaikana. Hallussapito- ja käyttökielto on kirjattu koulun järjestyssääntöihin. Koulun järjestyssäännöistä informoidaan oppilaita ja heidän huoltajiaan lukuvuosittain. Tupakkatuotteiden hallussapitoon ja käyttöön kouluaikana puututaan koulun ojentamiskeinoin järjestyssääntörikkeenä. Koulupäivän aikana tapahtuvassa alkoholin tai huumeiden hallussapidossa tai käytössä otetaan yhteyttä oppilaan huoltajaan ja poliisiin sekä tehdään lastensuojeluilmoitus.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa arvioidaan säännöllisesti päihteiden käyttöä terveys- tarkastuksen yhteydessä. Epäilyn herätessä huoltajiin otetaan yhteyttä ja arvioinnin perusteella terveydenhoitaja tai lääkäri ohjaa nuoren tarvittaessa jatkohoitoon.

Seurakuntaopiston toimintamalli päihdeasioissa löytyy opinto-oppaasta:

http://www.seurakuntaopisto.fi/images/Opisk_oppaat_2015_2016/Opiskelijan_opas_Seurakuntaopisto_Pieksamen_kampus.pdf

Esedun toimintamalli on löydettävissä opiskelijan oppaasta ja opiskeluhuoltosuunnitelmasta: http://www.esedu.fi/download/16993_Opiskelijan_opas.pdf

2.14 Oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman ja oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden/opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista.⁷⁸ Kouluilla ja oppilaitoksilla on omat toimintamallit opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Koulukiusaaminen ja siihen puuttuminen

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, kun joku oppilas/opiskelija joutuu toistuvasti toisten kiusaamisen kohteeksi. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, yksin jättämistä, ilkeitä puheita takanapäin tai mitä tahansa sellaista toimintaa, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Se merkitsee usein myös uhrin eristämistä luokan, ryhmän tai virtuaaliryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä. Kiusaamisesta ei ole kysymys silloin, kun kaksi tasaväkistä oppilasta riitelee tai tappelee keskenään. Koulukiusaamisen suhteen koulussa on nollatoleranssi ja oppilaita tuetaan keskinäisten ristiriitojen selvittämisessä.

⁷⁸ Perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (1287/2013)

Koulukiusaamista pyritään ennalta ehkäisemään ohjaamalla oppilaita käyttäytymään hyvien käytöstapojen mukaisesti ja toisia ihmisiä kunnioittavasti. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasoilla pyritään vaikuttamaan asenteisiin, normeihin ja käyttäytymiseen. Kiusaamis- ja häirintätilanteita ennalta ehkäistään lisäksi muun muassa opetusryhmien suunnittelulla, teema-tunneilla ja tapahtumilla. Kouluilla tehdään vuosittain kiusaamiskysely nykytilanteen arvioimiseksi. Koulun tiedossa olevaan kiusaamiseen ja häirintään puututaan aina.⁷⁹

Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa kiusaamiseen puuttumisessa, vähentämisessä ja ennalta ehkäisemisessä noudatetaan valtakunnallista KiVa-koulu-ohjelmaa (kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma). 1-, 4- ja 7-vuosiluokilla pidetään kiusaamista ennalta ehkäiseviä KiVa-koulu-oppitunteja, joiden aikana oppilaiden kanssa käydään läpi yhdessä toimimiseen ja kiusaamiseen liittyviä teemoja keskusteluin ja erilaisin harjoituksin. Lähes jokaisella koululla on koulutettu KiVa-tiimi, joka selvittelee kohdennetusti kiusaamistapauksia. Kiusaamistilanne otetaan puheeksi niin pian kuin mahdollista ja kaikkia osapuolia kuullaan. Kuvaukset tapahtuneesta kirjataan lomakepohjalle ja järjestetään seuranta. Kiusaamistapauksissa ollaan yhteydessä huoltajiin. Kiusaamisen jatkuessa edelleen, huoltajille ilmoitetaan asiasta ja sovitaan yhdessä huoltajien kanssa tarvittavat palaverit ja jatkotoimenpiteet. Kiusaamistapauksen havainneet ottavat yhteyttä ensisijaisesti oppilaan luokanopettajaan/-ohjaajaan. Tarvittaessa KiVa-tiimin lisäksi kiusaamisasiaa selvittelee luokanopettaja/-ohjaaja, koulukuraattori ja/tai rehtori. Lisätietoja KiVa-koulu -ohjelmasta löytyy myös internetistä.⁸⁰

Väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Väkivaltaista ja aggressiivista käyttäytymistä ei hyväksytä. Siihen puututaan rangaistuksellisin ja kurinpidollisin keinoin. Väkivaltaisen ja aggressiivisen käytöksen johdosta opetukseen osallistuminen voidaan evätä. Tällöin tilanne kirjataan ja saatetaan huoltajan tietoon. Oppilaiden tarvitsema tuki ja jälkiseuranta sovitaan yhteistyössä huoltajien kanssa.⁸¹

Ennalta ehkäistessä oppilaiden väkivaltaista ja aggressiivista käyttäytymistä, yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasoilla pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten asenteisiin, normeihin ja käyttäytymiseen. Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa on järjestetty luokkakohtaisia tai tietyille oppilaille suunnattuja tunnehallinnan ryhmätunteja. Väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteisiin liittyvät toimintaohjeet on kirjattu kouluilla ja oppilaitoksilla käytössä oleviin kriisi- ja pelastussuunnitelmiin.

Etelä-Savon ammattiopistossa, Seurakuntaopistossa ja Bovalliuksella on laadittu suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmat löytyvät oppilaitosten opiskelijoiden oppaista. Suunnitelmat ovat ensisijaisia työvälineitä. Ryhmäohjaajat tiedottavat opiskelijoille suunnitelmasta jokaisen uuden ryhmän aloittaessa opiskelunsa ja se esitellään huoltajille kotiväenilloissa.

⁷⁹ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁸⁰ Kivakoulu. www.kivakoulu.fi

⁸¹ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

1. Kiusaamiseen on puututtava välittömästi

Jos kiusaamista havaitaan, tilanne tulee keskeyttää välittömästi. Tämä koskee kaikkia Etelä-Savon ammattiopistossa työskenteleviä/opiskelevia sekä alihankkijoina toimivia henkilöitä. Keskustele heti asianosaisten kanssa ja tee vapaamuotoinen kirjaus tapahtumien kulusta. Kirjaukset toimitetaan aina kuraattorille.

2. Kiusaamistilanteen selvittäminen

Jatkoselvittelytilanteessa tulee olla paikalla aina vähintään kaksi henkilökuntaan kuuluvaa! Älä vähättele tapahtunutta! Selvittäjän tulee säilyttää rauhallinen ja puolueeton asenne asianosaisiin. Selvitä mitä on tapahtunut ja ketkä ovat kiusaamistilanteen osapuolet.

3. Keskustele kiusatun kanssa

Kuuntele, mitä on tapahtunut. Selvät tositilanteet, joissa kiusaamista on tapahtunut, kirjaetaan muistiin (ks. Intrasta kiusaamistapahtuman dokumentointi). Dokumentti toimitetaan kuraattorille.

4. Keskustele kiusaajan kanssa

Jos kiusaajia on useita, keskustele kunkin kanssa erikseen mielellään saman oppitunnin aikana. Tee selväksi, että kiusaaminen on väärin, eikä sitä sallita. Vaihtoehtoisten toimintatapojen etsiminen: kiusaajan syytelyn sijasta keskittyä etsimään ratkaisu kiusaamisen poistamiseksi. Miten kiusaaja voisi omalta osaltaan vaikuttaa siihen, ettei kiusaaminen enää jatku?

5. Tilanteen arviointi

Tilanteen arviointia ja jatkotyöskentelyä varten ota yhteys kuraattoriin. Mikäli kiusatun mielestä asia ei ole soviteltavissa osapuolten välillä, edetään kohdan 6. mukaisesti. Vakavissa tapauksissa otetaan yhteyttä poliisiin. Oppilaitoksessa tapahtuva väkivalta voi täyttää monenkin rikoksen tunnusmerkit. Räyhääminen, sopimaton kielenkäyttö, poistumiskehotuksen noudattamatta jättäminen voi olla rangaistavaa esimerkiksi rauhan rikkomisena, kunnian loukkaamisena tai vahingontekona. Jos kiusaamistilanteessa on esiintynyt fyysistä väkivaltaa, on kiusattu toimitettava viipymättä lääkärintarkastukseen tarvittaessa saattajan kanssa. Oppilaitos tekee yhteistyötä Sovittelu ry:n kanssa. Yhteydenottoon sovittelutoimistoon tarvitaan kiusaajan/kiusatun suostumus. Sovittelutoimistosta voi kysyä myös neuvoa menettelytavoista.

6. Ota yhteys sekä alaikäisen kiusatun, että alaikäisen kiusaajan (/kiusaajien) huoltajiin.

Alle 18-vuotiaiden osalta on kiusaamista koskevaan keskustelutilaisuuteen kutsuttava opiskelijoiden lisäksi heidän huoltajansa. Jos huoltajia ei tavoiteta puhelimitse, kutsu tilaisuuteen on lähetettävä kirjallisena. Keskustelutilaisuudesta laaditaan kirjallinen muistio, joka toimitetaan rehtorille, asianosaisille opiskelijoille sekä alaikäisten osalta heidän huoltajilleen. Muistion laatimisesta vastaa ryhmänohjaaja (ryhmänohjaajat). Oppilaitoksen puolelta keskustelutilaisuudessa tulee olla koulutuspäällikkö, ryhmänohjaaja, kuraattori sekä asianosaiset opiskelijat ja alaikäisten osalta huoltajat.

Muistiossa tulee olla kirjattuna tapahtumien kulku kaikkien osapuolten kertomana sekä koulutuspäällikön kannanotto tapahtuneeseen oppilaitoksen edustajana.

7. Ammattiopiston sanktiojärjestelyt

Vakavissa tapauksissa voidaan soveltaa laki ammatillisesta koulutuksesta annettuja rangaistustoimenpidemahdollisuuksia. Näitä ovat: kirjallinen varoitus (rehtorin päätöksellä) tai määräaikaan erottaminen oppilaitoksesta (seuraamustoimikunnan päätöksellä). Asuntolapaikan menettämisestä päättää seuraamustoimikunta. Sanktioita käytettäessä on järjestettävä kuulemistilaisuudet, jotka dokumentoidaan huolellisesti.

8. Keskustelu ryhmän kanssa

Hyvin usein kiusaaminen on ryhmäilmiö, joten kiusaamista käsiteltäessä on suositeltavaa käyttää ryhmätyömenetelmiä. Tärkeää on saada opiskelijat huomaamaan, että jokainen on omalta osaltaan vastuussa ryhmän hyvinvoinnista ja että jokainen voi siihen myös vaikuttaa. Ryhmäohjaaja voi pyytää opiskelijahuoltohenkilöstöön kuuluvia avustamaan työskentelyssä.

9. Seuranta

Kiusaamistilanteen selvittelyn ja mahdollisten sanktiomenettelyiden jälkeen on tilannetta syytä seurata tarvittavan ajan. Sekä kiusaajalle että kiusatulle tulee antaa mahdollisuus keskusteluun niin halutessaan opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa.

2.15 Äkilliset uhka-, vaara- ja muut kriisitilanteet

Perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa on käytössään kriisi- ja pelastussuunnitelmat, joihin on koottu toimintamalleja erilaisten tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapausten varalle, toimintaohjeita erilaisissa kriisitilanteissa sekä keinoja erilaisten sosiaalisten ongelmien tunnistamiseen. Oppilaitoksittain on sovittu vastuuhenkilöt erilaisten kriisitilanteiden varalle.

Perusopetuksen koulutoimen turvallisuussuunnitelmat löytyvät Wilma/ vuosisuunnitelma. Kriisi- ja pelastussuunnitelmista tiedottaminen, niihin perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittelu ovat koulujen ja oppilaitosten vastuulla. Kriisitilanteessa sisäinen tiedottamisvastuu on perusopetuksessa koulun rehtorilla ja ulkoinen tiedottamisvastuu sivistysjohtajalla⁸². Kriisisuunnitelmaa päivitetään lukuvuosittain. Psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestämisestä vastaa Pieksämäen kaupungin kriisityöryhmä.

⁸² Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015, Pieksämäen koulutoimen turvallisuussuunnitelma/ wilma.

3 YKSILÖKOHTAISEN OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMINEN

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

- 1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja;
- 2) opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja;
- 3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa; ja
- 4) jäljempänä 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveyspalveluja. Monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan 14 §:n 4 momentissa tarkoitetussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja siitä laaditaan opiskeluhuoltokertomus siten kuin 20 §:ssä säädetään.⁸³

Opiskeluhuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut.⁸⁴ Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.⁸⁵ Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti.⁸⁶

Kouluterveydenhoitaja, opiskeluhuollon kuraattori ja psykologi ovat jäseninä myös monialaisissa oppilaitoskohtaisissa opiskeluhuoltoryhmissä, joiden tarkoituksena on suunnitella, kehittää, toteuttaa ja arvioida oppilaitoksen opiskeluhuoltoa.⁸⁷ Tapauskohtaisiin monialaisiin asiantuntijaryhmiin he osallistuvat tilanteen mukaan joko vastuuhenkilöinä tai muina ryhmän jäseninä. Lisäksi he antavat asiantuntija-apua pedagogisen tuen ryhmille.

3.1 Varhainen puuttuminen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että ongelmat pyritään havaitsemaan mahdollisimman varhain ja löytämään niihin ratkaisuja. Varhainen puuttuminen on aina prosessi, joka alkaa pienistä havainnoista ja jatkuu prosessina eri toimenpiteisiin kyseisen ongelman ratkaisemiseksi. Se sisältää erilaisia keinoja ja menetelmiä, joilla voidaan tarttua oppimisen pulmiin, oppilaan/opiskelijan käyttäytymiseen ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Varhaisen puuttumisen prosessin tulisi painottua ennalta ehkäisevään työhön.

⁸³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § (1287/2013)

⁸⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 3 mom. (1287/2013)

⁸⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 8 § 1 mom. (1287/2013)

⁸⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

⁸⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 2 mom. (1287/2013)

Varhainen puuttuminen voi kuitenkin olla myös kuntouttavaa toimintaa, joka pitää sisällään paljon korjaavaakin työtä vaativan tapahtumakokonaisuuden.⁸⁸ Varhaisen puuttumisen tarpeen tunnistaminen vaatii työntekijöiltä jatkuvaa havainnointia ja erilaisten signaalien tunnistamista. Tilanteet kouluissa ja oppilaitoksissa sisältävät moninaisia signaaleja, joista suuri määrä on niin sanottuja heikkoja signaaleja. Haasteena työntekijällä onkin poimia signaalien joukosta ne, jotka vahvistuisivat esim. haitalliseksi toiminnaksi ilman puuttumista. Ne ovat aikaista informaatiota tai muutoksen ensioireita.⁸⁹

Keskeinen työväline varhaisessa puuttumisessa on työntekijän kokemana subjektiivinen huoli lapsesta tai nuoresta. Subjektiivisen huolen perusta on se ainutlaatuinen kontaktitieto, joka kullakin lapsen tai nuoren kanssa tekemisissä olevalla henkilöllä on. Varhaisessa puuttumisessa keskeistä on luottaa omiin tunteisiinsa ja omaan huoleensa. Huoleen on tartuttava niin varhain kuin mahdollista, koska silloin mahdollisuudet ongelman ratkaisuun ja tukemiseen ovat vielä suuret. Varhaisella puuttumisella estetään ongelmien kärjistymisen ja kasvautuminen sekä ehkäistään lapsen tai nuoren syrjäytymistä.⁹⁰

Pieksämäen kaupungissa on laadittu Varhaisen tuen käsikirja 2012 osana Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyötä. Käsikirjan on koonnut Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmän nimeämä moniammatillinen työryhmä. Käsikirjan tarkoituksena on ollut tehdä näkyväksi ja jäsentää lapsille, nuorille ja perheille suunnattua varhaisen tuen työtä. Se on tarkoitettu sekä työntekijöille että esimiehille. Siinä kuvataan konkreettisesti varhaisen tuen ja puuttumisen tavoitteita, työmuotoja sekä niiden arviointia. Tavoitteena on työntekijöiden ammatillisuuden vahvistuminen, eri toimijoiden välinen yhteistyö ja uusien monialaisten toimintamallien kehittäminen. Käsikirja on nähtävillä sähköisenä versiona Pieksämäen kaupungin verkkosivuilla.⁹¹

3.1.1 Huolen puheeksiottaminen

Huolen puheeksiottaminen on tapa ottaa asia puheeksi asiakasta kunnioittaen ja tukea tarjoten. Huolen puheeksiottaminen helpottaa ja varhaistaa huolen esille ottoa ja parantaa asiakasyhteistyötä. Työntekijä ottaa puheeksi oman huolensa sen sijaan, että puhuisi lapsen, nuoren tai perheen ongelmista.⁹² Puheeksioton aikana tai sen jälkeen yleensä hahmottuu, selvittääkö lapsen tai nuoren auttamiseksi työntekijän, koulun ja vanhempien yhteistoimin vai tarvitaanko lisätukea. Lapsen ja perheen tilanteen edistyminen voi kestää pitkäänkin ja saattaa edellyttää monenlaisia tukitoimia.⁹³

⁸⁸ Huhtanen 2007, 28-30

⁸⁹ Huhtanen 2007, 88-90

⁹⁰ Varpu, 2005, 7

⁹¹ Varhaisen tuen käsikirja 2012. <http://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/kasikirjajulkinenversio.pdf>

⁹² Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2007

⁹³ Eriksson & Arnkil 2005, 40

3.1.2 Huolen vyöhykkeistö

Stakesissa kehitetty huolen vyöhykkeistö on lasten, nuorten, perheiden ja heidän kanssaan työskentelevien työntekijöiden yhteistyön väline. Huolen vyöhykkeistön avulla työntekijä jäsentää lapsen, nuoren ja hänen perheensä tilanteesta kokemaansa huolen astettaan, omien auttamismahdollisuuksiensa riittävyyttä sekä lisävoimavarojen (perheen läheiset, eri tahojen työntekijät) tarvetta. Se on apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi perheiden kanssa ja sen tarkoituksena on auttaa selkiyttämään perheiden ja työntekijöiden keskinäistä yhteistyötä.⁹⁴

Huolen vyöhykkeitä on neljä. Huolen vyöhykkeistöissä työntekijän lapsista ja nuorista kokema subjektiivinen huoli nähdään jatkumona, jonka ääripäässä on tilanne, jossa ei ole huolta ja toisessa päässä tilanne, jossa lapsen tai nuoren koetaan olevan välittömässä vaarassa. Huoli muuttuu, kasvaa tai vähenee, kun omat toimintamahdollisuudet lisääntyvät tai heikkenevät. Huolikartoituksessa ei luokitella lapsia, nuoria tai perheitä.⁹⁵

Työntekijän/aikuisen kokeman, lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö

EI HUOLTA	PIENI HUOLI		HUOLEN HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
1	2	3	4	5	6	7
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti	Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa esim. päihteiden käyttöä

Kuva 4. Työntekijän / aikuisen kokeman huolen vyöhykkeistö.⁹⁶

I Ei huolta vyöhyke

Työntekijä kokee, että oppilaan / opiskelijan asiat ovat hyvin. Hän kasvaa, kehittyy ja oppii normaalisti ja hänellä on hyvät kasvuolosuhteet. Työntekijä kokee asioiden ja oman toiminnan sujuvan niin kuin pitääkin ja tuottavan toivottuja tuloksia.

II Pienen huolen vyöhyke

Työntekijällä käy pieni huoli tai ihmettely mielessä, jopa toistuvasti. Hänellä on kuitenkin vahva luottamus omiin auttamismahdollisuuksiinsa.

Näissä tilanteissa huolen puheeksi ottaminen koetaan suhteellisen helpoksi, koska työntekijä pystyy tarjoamaan tukeaan ja se tuottaa toivottua myönteistä kehitystä. Pienen huolen vyöhykkeellä on hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen.

III Tuntuvan huolen vyöhyke (Harmaa vyöhyke)

Työntekijän huoli on tuntuvaa ja kasvaa edelleen. Omat auttamiskeinot on käytetty tai ne ovat vähissä. Usko omiin auttamismahdollisuuksiin on ehtymässä. Usein tällä alueella esiintyvää huolta on ilmennyt jo pitkään. Tilanteet ovat kuormittavia ja eri tahojen työnjako on usein epäselvää tai niiden mukanaolosta ei ole tietoa. Työntekijä kokee kasvavaa huolta ja kaipaa lisävoimavaroja tilanteen selvittämiseen.

IV Suuren huolen vyöhyke

Työntekijä arvioi lapsen tai nuoren olevan vaarassa. Huoli on tuntuvaa ja omat keinot eivät riitä. Vyöhykkeelle sijoittuvat huolet eivät anna työntekijöille enää mahdollisuutta empimiseen. Työntekijä ennakoi, että tilanteeseen on saatava muutos heti.⁹⁷

⁹⁴ Eriksson & Arnkil 2005, 7

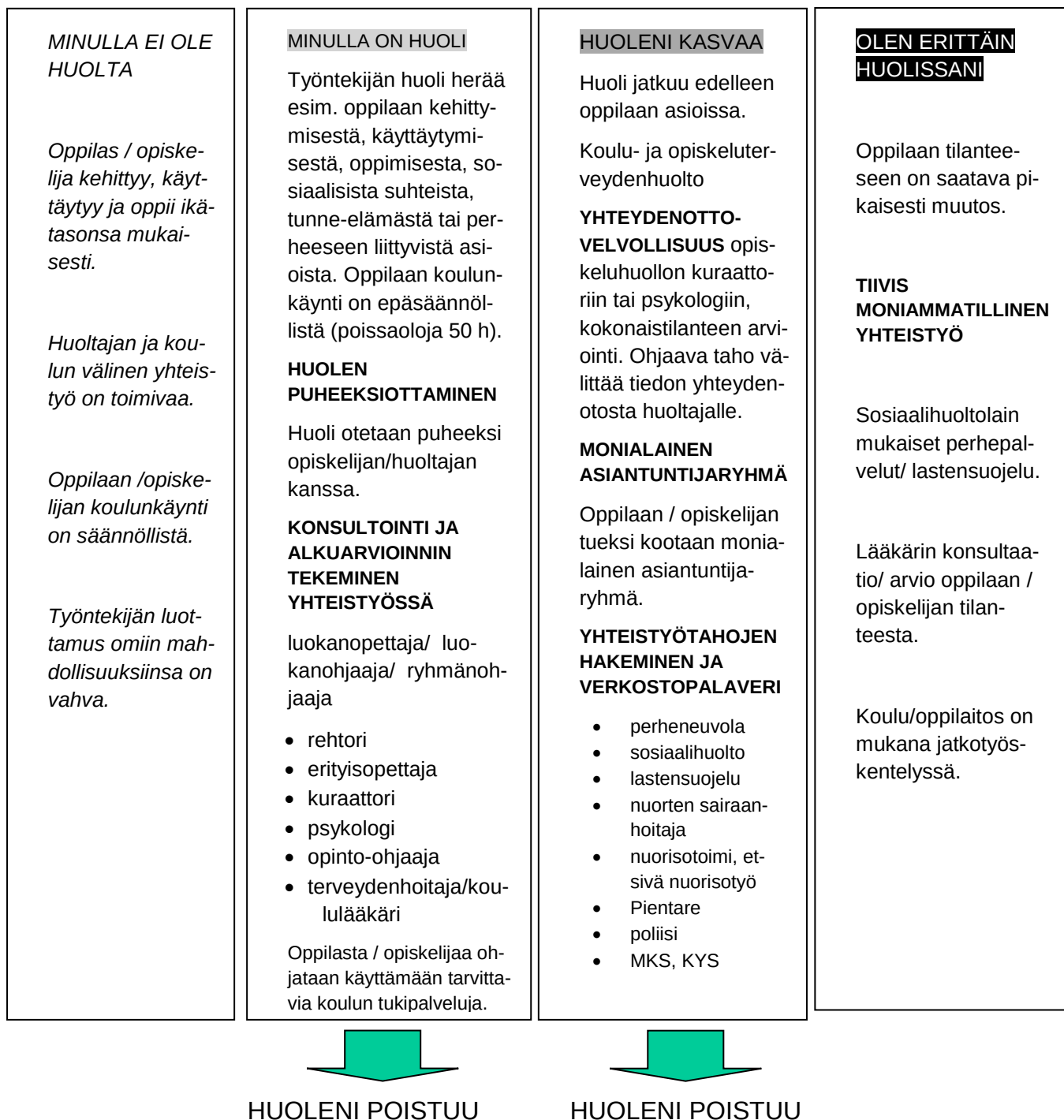
⁹⁵ Eriksson & Arnkil 2005, 7, 25–26

⁹⁶ Eriksson & Arnkil 2005, 25–26

⁹⁷ Eriksson & Arnkil 2005, 25–26; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2007

3.1.3 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa

Mittarina on työntekijän oma huoli oppilaasta tai opiskelijasta. Tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen.

Kuva 5. Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa.

3.2 Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhuollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla:

- 1) edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa;
- 2) tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.⁹⁸

3.2.1 Oikeus saada opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja

Mahdollisuus keskusteluun oppilaan pyynnöstä

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.⁹⁹

Mahdollisuus keskusteluun muiden aloitteesta

Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun on järjestettävä opiskelijalle 1 momentissa tarkoitetulla tavalla myös opiskelijan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.¹⁰⁰

Oikeus tukeen ja ohjaukseen

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa opiskelija on ohjattava saamaan muita opiskeluhuollon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

101

3.2.2 Yhteydenotto opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin

Velvollisuus yhteydenottoon

Jos oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedos-
saan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.¹⁰²

Oppilaalle tiedottaminen

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädetyssä määräajassa¹⁰³.

Muut ammattilaiset

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu, joka ammatillisessa tehtävässään on saanut tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhoon psykologiin tai kuraattoriin¹⁰⁴.

Huoltajalle tiedottaminen

Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto tässä pykälässä säädetystä yhteydenotosta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä¹⁰⁵.

3.2.3 Opiskeluhoon psykologipalvelut Pieksämäellä

Pieksämäen kaupungin opiskeluhoon psykologipalveluilla tarkoitetaan psykologin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Yksittäiselle oppilaalle annettavilla psykologipalveluilla tuetaan oppilaan oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Opiskeluhoon psykologin työn painotus on tällä hetkellä oppimisen tukitoimien suunnittelussa, mitä toteutetaan yhteistyössä opettajien, vanhempien ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Tukitoimia suunniteltaessa opiskeluhoon psykologi on mukana pedagogisissa arvioissa ja selvityksissä. Niiden tueksi voidaan toteuttaa psykologiset oppimisvalmiustutkimukset, jos suunnitellut tukitoimet oppimiseen seurannan jälkeen eivät kuvaudu riittävinä.

Psykologisilla oppimisvalmiustutkimuksilla pyritään selvittämään oppilaan haasteita, mutta myös vahvuuksia oppimisen alueella. Haasteena voivat olla esimerkiksi laaja-alaiset oppimisvaikeudet, hahmottamisen pulmat sekä kielelliset erityisvaikeudet.

Opiskelijahuoon psykologin luokse voi hakeutua mm. seuraavissa asioissa:

1) Oppimisvaikeudet

Tavoitteena on mahdollisuuksien mukaan luoda oppilaille heidän oppimisedellytyksiään parhaiten vastaavat opetusjärjestelyt. Mikäli huoltajilla herää huolta liittyen lapsen oppimiseen, on heidän hyvä aloittaa keskustelemalla tilanteesta opettajan kanssa.

⁹⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 7 § (1287/2013)

⁹⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁰⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 2 mom. (1287/2013)

¹⁰¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 3 mom. (1287/2013)

¹⁰² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁰³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 2 mom. (1287/2013)

¹⁰⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 3 mom. (1287/2013)

¹⁰⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § 4 mom. (1287/2013)

Milloin psykologisiin oppimisvalmiustutkimuksiin:

- lapsen suoriutuminen on kokonaisvaltaisesti yleisheikkoa, lapsi tarvitsee lähetteen kuntoutusta tai tarkempia tutkimuksia varten
- lapsi suoriutuu systemaattisesti luokkatasoaan heikommin; ei saavuta luokkatason oppimistavoitteita edes välttävästi
- lapsen pulmista ei muodostu muun tiedon pohjalta yhtenäistä kuvaa
- tarkkaavaisuus- ja keskittymispulmat sekä omatoiminnanohjauksen pulmat, joihin liittyy oppimisvaikeuksia
- kotona läksyjen teossa kuluu kohtuuttomasti aikaa (useampi tunti) ja lapsi on kiukkuihin, turhautunut ja itkuinen
- suunnitellut oppimisen tukitoimet eivät kuvaudu riittävinä

Milloin ei tutkimuksiin:

- yleisen tuen oppilas (ensin kokeiltava tukitoimia ja todettava niiden riittämättömyys)
- puhdas lukivaikeus
- keskittymisvaikeudet ilman oppimisvaikeuksia

2) Tunne-elämä

Opiskeluhuollon psykologi tarjoaa myös **lyhytaikaista** (max. 10 tukikäyntiä) keskusteluapua ja tunne-elämän arviokäyntejä (n.3-4 käyntiä). Varsinaiset tunne-elämän psykologiset tutkimukset toteutuvat kuitenkin perheneuvolassa. Oppilas voi hakeutua opiskeluhuollon psykologin luo oma-aloitteisesti, huoltajien, opettajien, terveydenhoitajan, koulukuraattorin tai muun tahon ohjaamana. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskusteluun psykologin kanssa henkilökohtaisesti viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä, kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä.

Koulun, oppilaitoksen ja opiskeluhuollon työntekijällä on **yhteydenottovelvollisuus** psykologisiin oppilaan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Yhteydenottaja on yhteydessä huoltajaan ohjatessaan oppilaan koulupsykologille. Psykologin arvion perusteella oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksiensa ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

Psykologi tekee työtä tarvittaessa myös yhdessä työparin kanssa. Koulupsykologi ohjaa oppilasta ja hänen perhettään tarvittaessa muiden tukipalveluiden piiriin. Tunne-elämään liittyvissä ongelmissa voivat huoltajat ottaa yhteyttä myös suoraan perheneuvolaan.

Opiskeluhuollon psykologi toimii tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa. Opiskeluhuollon psykologityön painotus on varhaisessa tuessa.

3.2.4 Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut Pieksämäellä

Pieksämäen kaupungin opiskeluhuollon kuraattoripalveluilla tarkoitetaan kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden ja opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Yksittäiselle oppilaalle annettavilla kuraattoripalveluilla tuetaan oppilaan/opiskelijan oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Opiskeluhuollon kuraattorityön painotus on varhaisessa tuessa. Kuraattorin tehtävänä on oppilaiden/opiskelijoiden kokonaistilanteen arviointi sekä oppilaan sekä oppilasryhmien tukeminen kouluissa ja oppilaitoksissa mm. tukikeskustelujen ja toiminnallisten menetelmien avulla. Kuraattori toimii tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Oppilas voi hakeutua kuraattorin luo oma-aloitteisesti, huoltajien, opettajien, opiskeluhuollon psykologin, terveydenhoitajan tai muun tahon ohjaamana. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskusteluun kuraattorin kanssa henkilökohtaisesti viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä, kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä.

Koulun, oppilaitoksen ja opiskeluhuollon työntekijällä on **yhteydenottovelvollisuus** kuraattoriin oppilaan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Yhteydenottaja on yhteydessä huoltajaan ohjattaessaan oppilasta kuraattorille. Kuraattorin arvion perusteella oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksiensa ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Kuraattorityötä tehdään myös työparityöskentelynä. Kuraattori ohjaa oppilasta ja hänen perhettään tarvittaessa muiden tukipalveluiden piiriin.

Opiskeluhuollon kuraattorin luokse voi hakeutua mm. seuraavissa asioissa:

1) Sosiaaliset suhteet

- vaikeudet suhteissa kavereihin, toisiin oppilaisiin ja opettajiin
- koulukiusaaminen
- vaikeudet sosiaalisissa taidoissa
- yksinäisyys ja syrjään vetäytyminen
- itsetunto

2) Koulutyöskentely

- luvattomat/ runsaat poissaolot
- heikko kiinnostus koulutyöhön
- luokan ilmapiiri

3) Käyttäytyminen

- levottomuus ja työrauhaongelmat
- vaikeudet oman toiminnan ohjauksessa

4) Tunne-elämä

- alakuloisuus, suru, masennus
- jännitys ja pelko
- stressi ja uupumus
- itsetuhoisuus ja vihamielisyys

5) Perheeseen liittyvät asiat

- ristiriidat kotona
- muutokset perhesuhteissa
- läheisen kuolema tai sairastuminen
- päihteiden käyttö tai väkivalta
- huolenpitoon liittyvät huolet

6) Siirtymävaiheet

- alakoulusta yläkouluun
- yläkoulusta jatko-opintoihin
- lukiosta ja ammatillisista opinnoista jatko-opintoihin / työelämään

Toisella asteella opiskeluhuollon kuraattoripalvelut on tarkoitettu kaikille lukiolaisille ja nuorisasteen perustutkintoa suorittaville opiskelijoille¹⁰⁶. Työn keskeiset tehtäväalueet ovat ennaltaehkäisevässä, yksilöllisessä asiakastyössä ja moniammatillisessa yhteistyössä oppilaitoksen sisäisten ja ulkoisten verkostojen kanssa. Sosiaalialan asiantuntijana kuraattori tuo opiskeluhuollon toimintaan kokonaisvaltaisen näkemyksen opiskelijan elämäntilanteesta. Sosiaalisten ongelmien tunnistaminen, arviointi ja niihin puuttuminen on olennainen osa oppilaitoksen sosiaalityötä. Kuraattorilla on tietämys erilaisista palvelujärjestelmistä, tukipalveluista, hoitoon ohjausmalleista sekä valmius vastata myös kriisitilanteisiin.

Kuraattorin työssä kiinnitetään huomiota opiskelijoiden arjen sujumiseen, toimintakykyyn ja vuorovaikutussuhteisiin. Kuraattori kohtaa opiskelijoiden kanssa kasvuun, kehitykseen ja identiteetin rakentumiseen liittyviä kysymyksiä, päihde- ja mielenterveysongelmia, ihmissuhdeongelmia, arkisen elämänhallinnan pulmia, kuten talous- ja velka-asioita, asumiseen liittyviä haasteita sekä erilaisia rikosasioita ja väkivallan erilaisia muotoja. Monet opiskelijat saattavat tarvita sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluja. Kuraattorin tehtävänä on saada opiskelijaa tukevia resursseja ja verkostoja toimimaan yhdessä opiskelijan hyvinvoinnin tukemiseksi.

Toisen asteen kuraattori toimii oppilaitoksen kriisiryhmän jäsenenä ja on suunnittelemassa ja toteuttamassa tarvittavia toimenpiteitä. Turvallisen arjen toteutumista oppilaitoksessa ohjaavat osaltaan poissaoloihin, kiusaamis-, väkivalta-, päihde- ja kriisitilanteisiin laaditut toimintamallit.

¹⁰⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1287/2013)

Kuraattori osallistuu niiden laadintaan, päivittämiseen ja soveltamiseen oppilaitoksessa. Opiskelijoiden osallisuutta kuraattori tukee olemalla mukana oppilaitoksen erilaisissa työryhmissä ja hankkeissa, jotka lisäävät opiskelijoiden hyvinvointia esim. hyvinvointitapah-
tumien suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kuraattori toimii opiskelijan edunmukaisesti, jolloin opiskelijan sosiaaliset ja emotionaaliset tarpeet huomioidaan ja opiskelija tulee kuulluksi itseään koskevista asioista. Kuraattorilla on ammattieettinen vastuu omasta toiminnastaan. Kuraattorin työssä korostuu entisestään reflektiivinen työote ja reagoiminen yhteiskunnallisiin sekä nuorten elämässä tapahtuviin muutoksiin.

3.3 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukaista kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuollolla mainitun lain 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säännellään tarkemmin terveydenhuoltolain nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella (338/2011). Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.¹⁰⁷ Pieksämäellä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijänä toimii myös nuorten sairaanhoitaja.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja opiskeluhuollon muun henkilöstön kanssa. Tavoitteena on löytää yksittäisten oppilaiden kasvun ja kehityksen poikkeamat sekä hyvinvoinnin vaaratekijät mahdollisimman varhain tarvittavia jatkotoimenpiteitä ja tukea varten.

3.3.1. Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on tarkoitettu peruskoululaisille ja heidän perheilleen. Se on lakisääteistä ja maksutonta perusterveydenhuollon ehkäisevää palvelua, jota on saatavilla pääsääntöisesti koulupäivien aikana koululta. Huoltajat voivat ottaa yhteyttä ja varata ajan oppilaan terveyttä ja hyvinvointia koskevista asioista puhelimitse tai Wilman kautta. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on tukea jokaisen oppilaan mahdollisimman tervettä kasvua ja kehitystä, hyvää oloa ja toimintakykyä sekä siten luoda pohjaa terveelle aikuisuudelle. Kouluterveydenhuollossa terveyttä edistetään yhdessä lapsen, nuoren ja heidän perheidensä kanssa. Kunkin lapsen, nuoren ja perheen omia yksilöllisiä voimavaroja vahvistetaan ja tuetaan.

¹⁰⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 8 § (1287/2013)

Tavoitteena on ennaltaehkäistä sairauksien syntymistä ja ohjata oppilasta hoitoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä tukea oppilaan omaa vastuuta omasta terveydestään. Kouluterveydenhuolto edistää terveyttä terveystarkastusten keinoin, tunnistaa terveyttä suojaavia tekijöitä ja vahvistaa niitä. Kouluterveydenhuollossa korostetaan kodin, koulun ja kouluterveydenhuollon yhteistyön merkitystä. Tavoitteena on myös koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen yhteistyössä oppilaiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja huoltajien kanssa.¹⁰⁸

Koululaisen terveydentilaa seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Terveystarkastajat tapaavat lapset ja nuoret vuosittain. Terveystarkastuksissa ja vastaanotoilla selvitetään oppilaan kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita ja keskustellaan perheen terveystottumuksista. Luokilla 1, 5 ja 8 tehdään laaja-alaiset terveystarkastukset, johon sisältyy terveydenhoitajan tekemän tarkastuksen lisäksi lääkärintarkastus sekä vanhempien tapaaminen ja haastattelu. Perheen hyvinvoinnin selvittäminen tarkoittaa perehtymistä perheen elinoloihin, vanhempien hyvinvointiin, terveyteen ja terveystottumuksiin, perheen sisäiseen vuorovaikutukseen sekä sisarusten keskinäisiin suhteisiin ja vointiin.¹⁰⁹

Terveystarkastuksista annetaan vanhemmille joko suullinen tai kirjallinen palaute. Terveystarkastuksia voidaan järjestää yksilöllisen tarpeen mukaan myös muina ajankohtina. Lisäksi lapsilla, nuorilla ja heidän perheillään on mahdollisuus hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle yksilöllisten tarpeidensa ja elämäntilanteensa mukaan. Oppilaat voivat tulla aikaa varaamatta keskustelemaan oireistaan ja mieltään vaivaavista asioista.

Koulupäivän tai koulumatkan aikana tapahtuneen tapaturman sattuessa tai oppilaan äkillisesti sairastuessa ensiapu annetaan koululla ja otetaan yhteyttä vanhempiin, jotka huolehtivat lapsensa tarvittaessa jatkohoitoon terveystasemalle. Myös mikäli sairastunut lapsi tarvitsee lääkärin tai terveydenhoitajan arviota tai hoitoa, hakeudutaan omalle terveystasemalle huoltajan kanssa. Lapsen pitkäaikaissairauksien hoito ja seuranta kuuluvat terveystasemalle.

3.3.2 Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa¹¹⁰

Kouluterveydenhuollon piiriin kuuluvalla oppilaalla järjestetään tarpeen vaatiessa terveydentilan toteamista varten tarvittavat erikoislääkärin tekemät **näön ja kuulon tutkimukset** sekä näiden määräämät lisätutkimukset. Samoin järjestetään **lasten- ja nuorisopsykiatrin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi** sekä psykologin tutkimukset. Mielenterveyden ongelmien arvioiminen edellyttää yhteistyötä lapsen ja nuoren arkiympäristössä työskentelevien ja perheen kanssa.

¹⁰⁸ Terveystarkastuslaki 16§ (1326/2010), Valtioneuvoston asetus (338/2011)

¹⁰⁹ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja terveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisystä suun terveydenhuollosta 6 § (338/2011)

¹¹⁰ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisystä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

3.3.3 Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen¹¹¹

Kouluterveydenhuolto tukee yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa erityisesti niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisissa toimintaympäristöissä. Erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa ja tuen järjestämisessä on tärkeää yhteistyö sekä lapsen, nuoren ja hänen perheensä kanssa, että koulun kanssa osana oppilashuoltoa. Terveystarkastuksissa pyritään havaitsemaan lapset ja nuoret, joita on tarpeen seurata tiiviimmin. Tarkempaa seurantaa tarvitsevat yleensä sairaat ja vammaiset lapset, lapset ja nuoret, joita perhe ei pysty tukemaan riittävästi, vieraista kulttuureista tulevat lapset ja lapset, joilla on oppimisvaikeuksia tai häiriökäyttäytymistä. Erityistä huomiota pyritään kiinnittämään mielen-terveysongelmien, kuten masentuneisuuden tai syömishäiriöiden varhaiseen puuttumiseen ja hoitoon ohjaukseen sekä ongelmiin, jotka voivat johtaa koulun keskeyttämiseen. Sekä kiusaaminen että kiusaamisen uhriksi joutuminen ovat vakavasti otettavia asioita.

Pitkäaikaissairauksien hoito hoidetaan terveysasemalla tai muussa hoitolaitoksessa. Pitkäaikaissairauden vuoksi seurantaa tai hoitoa koulupäivän aikana tarvitsevan oppilaan hyvinvointi- ja terveyssuunnitelmaan kirjataan yhteistyössä lapsen, huoltajan ja oppilashuollon kanssa tuki ja seuranta, jota oppilas tarvitsee koulupäivän aikana.

Toimiva yhteistyö ja hoidon porrastuksen selkeys perusterveydenhuollon (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) ja erikoissairaanhoidon välillä mahdollistavat lapselle, nuorelle ja perheelle asianmukaisen tuen. Tämän vuoksi Etelä-Savon sairaanhoitopiirin alueella on laadittu alueellisia hoito-ohjelmia yhteisistä hoito- ja tutkimuskäytännöistä. (mm. masennuksen hoito, syömishäiriöt, lihavuus, ADHD).¹¹²

3.3.4 Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuolto huolehtii Pieksämäellä sijaitsevien oppilaitoksien opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoidosta. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin ovat oikeutettuja opiskelijat, jotka opiskelevat vähintään kaksi kuukautta päätoimisesti ammattikorkeakoulussa, toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa tai luki-ossa.¹¹³ Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan työssäoppimisen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.¹¹⁴ Opiskeluterveydenhuollon palvelut eivät koske oppisopimus- eivätkä iltaopiskelijoita.

¹¹¹ Terveystarkastuslaki 13 § (1326/2010) Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 13 § (338/2011)

¹¹² Etelä-Savon Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. www.esshp.fi

¹¹³ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

¹¹⁴ Terveystarkastuslaki 17 § (1293/2013)

Opiskelijalla on mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon esimerkiksi puhelimitse. Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestetty terveydenhuoltolain 51 §:n mukaisesti.¹¹⁵ Terveystarkastaja tekee hoidon tarpeen arvioinnin viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun opiskelija on ottanut yhteyden, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana.

Opiskeluterveydenhuollon perustehtävänä on edistää opiskelijoiden terveyttä, vastata heidän sairautensa hoidon järjestämisestä ja valvoa heidän opiskeluympäristönsä terveydellisiä oloja. Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö on perehtynyt opiskelevien nuorten ja nuorten aikuisten kehitysvaiheisiin, terveysriskeihin ja opiskelukykyyhin liittyviin asioihin sekä opiskeltavan ammatin erityispiirteisiin.

Terveystarkastaja tekee kaikille lukiossa ja ammatillisessa perus- tai aikuiskoulutuksessa ensimmäistä vuotta opiskeleville terveystarkastuksen. Terveystarkastuksessa selvitetään nuoren voimavarat ja mahdolliset tuen tarpeet sekä psyykinen ja fyysinen terveydentila. Tarkastuksessa huomioidaan terveystottumukset ja mahdolliset aikaisemmat sairaudet. Terveysneuvonnan painopisteitä ovat mielenterveyden tukeminen, ruokailu- ja liikuntatottumukset, päihteiden käytön ehkäisy ja seksuaaliterveys huomioon aikaisempi terveys- ja hyvinvointisuunnitelma. Tarvittaessa tilataan aiemmat terveystiedot. Ammatillisen koulutuksen terveystarkastuksissa kiinnitetään lisäksi huomiota opiskeluun liittyviin terveydellisiin vaatimuksiin ja otetaan huomioon työelämää koskevat lait ja säädökset. Opiskelijan terveydentilaa arvioidaan erityisesti opinnoista selviytymisen kannalta.

Lääkärintarkastus järjestetään toisen asteen koulutuksessa opiskeleville ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna. Mikäli lääkärintarkastus on tehty opiskelijavalinnan yhteydessä kyseisen opiskelualan lainsäädännön tai erityispiirteiden vuoksi, ja siitä on kirjoitettu T-todistus tai vastaava, erillistä lääkärintarkastusta ei tarvitse enää tehdä, ellei terveydenhoitajan terveystarkastuksessa ilmene siihen uutta tarvetta.

Lääkärintarkastus tehdään ensimmäisenä opiskeluvuotena kuitenkin aina erityisopiskelijoille/ opiskelijoille, joilla on opiskeluun tai tulevaan ammattiin vaikuttava pitkäaikaissairaus tai vamma sekä opiskelijoille, jotka joutuvat opiskeluaikanaan alttiiksi erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttaville tekijöille terveydenhoitajan arvion mukaan

Opiskeluterveydenhuollon lääkärintarkastus on perusteltua tehdä miespuolisille opiskelijoille sinä vuonna, kun opiskelija on **kutsunanalainen**. Lääkärintarkastuksen yhteydessä kutsunanalaisille kirjoitetaan lääkärintodistus terveydentilasta puolustusvoimille. Tarvittaessa nuori ohjataan lisätutkimuksiin tai jatkohoitoon.

¹¹⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 17 § (1287/2013)

3.3.5 Koululääkäri- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäri

Lääkäri vastaa **lääketieteellisenä asiantuntijana** koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta ja osallistuu opetussuunnitelman valmisteluun, oppilashuoltotyöryhmän toimintaan, terveystiedon opetukseen sekä koulun sisäiseen ja ulkoiseen arviointiin. Yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa hän huolehtii terveystarkastuksista ja kouluympäristön terveyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastamisesta. Lääkäri vastaa koulutyöhön ja opiskeluun liittyvistä lääkärintlausunnoista, lääketieteellisen asiantuntemuksen tuomisesta oppilashuoltoryhmään ja terveystiedon opetukseen sekä pitkäaikaissairaiden ja vammaisten oppilaiden hoito- ja kuntoutussuunnitelmien sovittamisesta yhteen koulutyön kanssa.

Lääkäri toimii terveydenhoitajan työparina ja on konsultoitavissa myös silloin, kun ei ole varsinaisesti koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävissä. Kouluterveydenhuollon lääkärin tehtävät voivat liittyä kouluyhteisöön, yksittäiseen oppilaaseen tai moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa tai laajemmin kunnassa ja palvelujärjestelmässä.

Opiskeluterveydenhuollossa lääkärin vastaanotto toimii ajanvarauksella. Opiskeluterveydenhuollon lääkärin työ sisältää terveystarkastusten lisäksi terveydenhoitajan varaamat vastaanotot ja yhteisneuvottelut sekä tavoitettavissa olemisen työpäivinä terveydenhoitajan konsultaatioita varten. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä muiden hoitotahojen kanssa tai ohjataan asiakkaita mielenterveys-, päihde- ja seksuaaliterveyspalveluihin.

Terveystilan selvittelyissä sekä mm. mielenterveysongelmissa, keskittymishäiriöissä sekä muissa neuropsykologisissa asioissa/ongelmissa koulun tulee ohjata oppilaat koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Alustavat selvitykset ja tutkimukset suoritetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, josta opiskelijat ohjataan tarvittaessa lisätutkimuksiin ja erikoissairaanhoidon selvityksiin. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla on käytössään alustavia selvityksiä varten tiedot terveystarkastuksista ja näin ollen voidaan ottaa kantaa myös oppilaan jaksamiseen ja selviytymiseen koulussa ja tehdä yhteistyötä opettajien/koulun kanssa oppilaan mahdollisten erityistarpeiden huomioimiseksi.

3.3.6 Nuorten sairaanhoitaja

Pieksämäellä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijänä toimii myös psykiatrinen sairaanhoitaja. Nuorten psykiatrisena sairaanhoitajana toimii ns. jalkautunut sairaanhoitaja, joka auttaa peruskoulujen ja toisen asteen oppilaita. Psykiatrisen sairaanhoitajan työ painottuu päihde- ja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen. Pyrkimyksenä on ehkäistä kasvuun ja kehitykseen liittyvien kriisien sekä erilaisten elämäntilanteiden aiheuttamien kriisitilanteiden vaikeutuminen. Nuorten sairaanhoitaja arvioi hoidon tarvetta, järjestää päihde- ja mielenterveysseurantaa, antaa tukea ja hoitoa, sekä tarvittaessa ohjaa nuoria muun hoidon piiriin.

Käynneillä voidaan tukea myös nuoria, jotka odottavat psykiatrisen avohoidon alkamista tai tulevat sairaalahoitosta ja odottavat varsinaisen jatkohoidon alkamista. Nuorten sairaanhoitaja voi toimia opiskeluhuollon työntekijöiden kanssa työparina ja konsulttina tilanteissa, joissa nuori tarvitsee erityisiä opetusjärjestelyjä mielenterveysongelmien vuoksi.

3.3.7 Suun terveydenhuolto ¹¹⁶

Suun terveystarkastuksen voi tehdä oppilaalle suun terveydenhuollon ammattilainen eli hammaslääkäri, suuhygienisti tai hammashoitaja asetuksen ohjeiden mukaan (asetus 380/2009) koko ikäluokan kattavina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina. Tarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystarkastus. Oppilaalle tehtävät suun määräaikaistarkastukset sisältävät suuhygienistin ja tarpeen mukaiset hammaslääkärin terveystarkastukset, mukaan lukien erikoisalakohtaiset suun tutkimukset. Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, on järjestettävä tehostettu ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset.

Oppilaan laajaan terveystarkastukseen voidaan sisällyttää kysymyksiä suun terveystavoista. Terveystarkastaja tai lääkäri kiinnittää asiakkaan huomiota erityisesti niihin omahoidon osa-alueisiin, joissa on kehitettävää. Hän myös kehottaa tarvittaessa ottamaan yhteyttä suun terveydenhuoltoon esiin tulleiden tarkastusta tai hoitoa tarvitsevien löydösten vuoksi tai jos lapsi tai nuori on tehostetun ehkäisevän hoidon tarpeessa. (Mäki ym. 2011.)

Suun terveystarkastus on 6 vuoden iässä sekä ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella luokalla ja vähintään kerran opiskeluaikana. Työntekijöiden tulee pyrkiä selvittämään määräaikaistarkastuksista poisjäävien tuen tarve.

Tarkastuksessa seurataan ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystarkastus.

3.3.8 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Oppilaiden sairauden vuoksi tarvitsema tuki ja hoito koulussa voi olla monenlaista. Erityisruokavalioiden ja lääkitysten lisäksi voidaan tarvita muuta tukea, hoitoa tai apuvälineitä. Aisti- tai kehitysvammaisten oppilaiden tuen tarpeet ovat ilmeiset.

¹¹⁶ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

Diabeetikot ovat hoidon ja tuen tarpeessa, samoin epilepsiaa, vaikeaa allergiaa tai muita pitkäaikaissairauksia sairastavat lapset ja nuoret. Runsaasti yksilöllisiä tuen tarpeita voi myös olla psyykkisesti oireilevilla oppilailla, kuten esimerkiksi depressio-, paniikkihäiriö- tai syömishäiriö-oireisilla sekä lapsilla ja nuorilla, joilla on neuropsykiatrinen häiriö kuten ADHD tai Aspergerin oireyhtymä.

Oppilaan terveyden ja sairauden hoitoon liittyviin tuen tarpeisiin suunnitellaan koulussa **yksilölliset tukimuodot**. Kouluyhteisön hyvinvoinnin lisäksi **opiskeluhuollossa** huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa. Oppilaan tarvitseman lääkityksen toteuttaminen sekä hoidon tukeminen koulussa sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti yhdessä huoltajien, oppilaan, kouluterveydenhuollon, muun koulun henkilöstön ja hoitavan tahon kanssa suullisesti ja kirjallisesti.

Kouluterveydenhuollolla on kokonaisvastuu oppilaan koulunkäyntiin vaikuttavista terveyteen liittyvistä asioista. Kouluterveydenhuollon tulee olla aina tietoinen oppilaan yhteyksistä erikoissairaanhoidon, saamastaan hoidosta, lääkityksistä sekä tehdyistä tutkimuksista. Erityisruokavaliotodistus laaditaan koulu- ja opiskeluhuollossa vallitsevien käytänteiden mukaisesti. Terveydenhoitaja laatii todistuksen erityisruokavaliosta, määrää tarvittavat laboratoriokokeet ja/tai ohjaa lääkärille tarvittaessa. Todistus lähetetään ruokapalvelun tuottajalle ja siitä ilmoitetaan opettajalle.

Huoltajalla on vastuu informoida ruokavaliomuutoksista ja allergiaepäilyistä terveydenhoitajaa. Nämä tarkastetaan oppilaalta ja huoltajalta terveystarkastuksen yhteydessä vuosittain. Kansallisen allergiaohjelman mukaisesti lievään allergiaan riittää itsehoito ja seuranta, mutta erityisruokavaliota oppilaitoksessa ei tarvita. Oppilaan koulupäivän aikana tarvitsemasta yksilöllisestä ravitsemuksesta, hoidosta, tuesta ja seurannasta sovitaan yhdessä oppilaan, perheen sekä terveys- ja opetustoimen edustajien kanssa.

Hyviä kokemuksia on saatu kaikkien näiden tahojen yhteistapaamisesta tuen tai hoidon suunnittelemiseksi. Tarvittaessa voidaan konsultoida tai kutsua mukaan lapsen tai nuoren hoidosta tai kuntoutuksesta vastaavia terveydenhuollon ammattilaisia.

Pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten kohdalla on tarkoituksenmukaista ajoittain kokoontua arvioimaan tuen ja hoidon sujuvuutta eri tahojen näkökulmista. Sovituista asioista, kuten mitä tukea tai hoitoa annetaan, kuka sen antaa ja miten tarvittava seuranta järjestetään, tehdään kirjallinen suunnitelma ja tieto suunnitelman laatimisesta kirjataan myös kouluterveydenhuollon potilasasiakirjoihin. Suunnitelmaa tehtäessä huomioidaan oppilaan sairauden hoidosta vastaavan tahon ohjeet sekä kansalliset ja paikalliset kouluterveydenhuollolle ja opetustoimelle annetut menettelytapaohjeet.

3.4 Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskelu-
huollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa
monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jä-
seneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen
merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan
vastuuhenkilön.¹¹⁷

3.4.1 Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa

Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiske-
lijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä
ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä
mukaisesti.¹¹⁸

Huoltajan osallisuuden epääminen

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja
muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huolta-
jaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian
käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huol-
tajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Ar-
vion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluva sosi-
aali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.¹¹⁹

Oikeus opiskeluhuoltopalvelujen käyttöön

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja¹²⁰.

3.4.2 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely

Suullinen ja kirjallinen suostumus

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryh-
mässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostu-
muksen merkitystä, hänen huoltajansa **suostumukseen**¹²¹.

Opiskelijan **yksilöidyllä kirjallisella** suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallis-
tua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai

¹¹⁷ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 14 § 4 mom. (1287/2013)

¹¹⁸ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 18 § 1 mom. (1287/2013)

¹¹⁹ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 18 § 2 mom. (1287/2013)

¹²⁰ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 18 § 3 mom. (1287/2013)

¹²¹ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 19 § 1 mom. (1287/2013)

muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.¹²²

Oikeus asiantuntijoiden käyttöön

Opiskeluhoitoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään¹²³.

3.4.3 Opiskeluhoitokertomus ja opiskeluhoollon rekisterit

Tarpeellisten tietojen kirjaaminen

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjaetaan opiskeluhoollon kertomuksiin siten kuin tässä pykälässä säädetään. Tässä laissa ei säädetä sellaisista opiskelijoista koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- tai opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.¹²⁴

Potilas- ja asiakaskertomukset

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö sekä muut opiskeluhoollon toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä¹²⁵.

Opiskeluhoollon psykologit ovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (599/1994) 2 § ja 5 § mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Opiskeluhoollon psykologit kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, jotka tallennetaan opiskeluhoollon psykologin potilasrekisteriin. Niiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä.

Opiskeluhoollon kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät asiakastiedot opiskeluhoollon kuraattorin asiakaskertomukseen, joka tallennetaan opiskeluhoollon kuraattorin asiakasrekisteriin. Siihen tallennettujen tietojen salassapitoon ja tietojen luovutustilanteisiin sovelletaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (812/2000, sosiaalihuollon asiakaslaki). Opiskeluhoollon kuraattoripalveluihin sovelletaan lisäksi uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014) sosiaalipalveluja koskevia säännöksiä sekä palveluissa syntyviin asiakaskertomuksiin ja muihin asiakasasiakirjoihin uutta lakia sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (245/2015, asiakasasiakirjalaki). Molemmat lait ovat tulleet voimaan 1.4.2015.

¹²² Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 19 § 2 mom. (1287/2013)

¹²³ Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 19 § 3 mom. (1287/2013)

¹²⁴ Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 20 § 1 mom. (1287/2013)

¹²⁵ Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 20 § 2 mom. (1287/2013)

Vastuu kirjauksista

Kun 14 §:ssä tarkoitetussa opiskeluhoollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhoollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhoollon tukitoimia, **asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava** ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhoolltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.¹²⁶

Kirjattavat asiat

Opiskeluhoolltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe ja vireillepanija;
- 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
- 4) tiedot asian käsittelystä opiskeluhoolltoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- 5) toteutetut toimenpiteet;
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoolltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.¹²⁷

Opiskeluhoolltorekisteri

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekisteriä (*opiskeluhoolltorekisteri*). Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhoollollossa laadittavat opiskeluhoolltokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin.¹²⁸

Opiskeluhoolltorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Opiskeluhoolltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä säädetään¹²⁹.

¹²⁶ Oppilas- ja opiskeluhoolltolaki 20 § 3 mom. (1287/2013)

¹²⁷ Oppilas- ja opiskeluhoolltolaki 20 § 4 mom. (1287/2013)

¹²⁸ Oppilas- ja opiskeluhoolltolaki 21 § 1 mom. (1287/2013)

¹²⁹ Oppilas- ja opiskeluhoolltolaki 22 § 1 mom. (1287/2013)

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhuoltopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhuollon toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhuollon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

- 1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka
- 2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.¹³⁰

Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Opiskeluhuoltoa koskevista salassapitovelvoitteista voidaan poiketa siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luvussa säädetään, ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.¹³¹

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.¹³²

¹³⁰ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 22 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

¹³¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § (1287/2013)

¹³² Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 23 § (1287/2013)

3.5 Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä Pieksämäellä

3.5.1 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely Pieksämäellä

Yksittäisen oppilaan tai opiskelijan asioita käsitellään ensisijaisesti tilannekohtaisesti koottussa monialaisessa suppeassa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään kuuluu kulloisenkin tarpeen mukaan, joku/joitakin kyseisen koulun tai oppilaitoksen opiskeluhuoltoja toteuttavista henkilöistä: opiskeluhuollon kuraattori ja/tai psykologi, koulu- tai opiskeluterveydenhoitaja ja/tai koululääkäri. Tarpeen mukaan ryhmään voi kuulua luokanopettaja/ luokanohjaaja/ ryhmänohjaaja, erityisopettaja, oppilaanohjaaja, tai muu siinä tilanteessa keskeinen opettaja. Opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän muodostaa jo kaksi eri alan asiantuntijaa, oppilaan/opiskelijan ja huoltajan kanssa. Tehostetun tai erityisen tuen järjestäminen, työrauhan ylläpitäminen ja kurinpidolliset asiat eivät ole yksilökohtaista opiskeluhuoltoja, vaan niihin sovelletaan koulutusta koskevia lakeja.

Opettaja toimii työssään opetustehtävissä, sekä osallistuu opiskeluhuoltoon. Toimiessaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä yhteistyössä opiskeluhuoltohenkilöstön, eli kouluterveydenhuollon, psykologin tai kuraattorin kanssa, kyseessä on opiskeluhuolto.

Kaksi tai useampi saman alan asiantuntijaa eivät täytä monialaisen asiantuntijaryhmän kriteeriä. Näin ollen esimerkiksi kahden opettajan, erityisopettajan, opinto-ohjaajan tai rehtorin käsitellessä oppilaan asiaa keskenään, kyseessä ei ole monialainen opiskeluhuollollinen asiantuntijaryhmä, koska kaikki jäsenet ovat opetushenkilöstöön kuuluvia. Myöskään kaksi koulu- tai opiskelijaterveydenhuollon edustajaa ei täytä monialaisen asiantuntijaryhmän kriteeriä. Monialaiseen tapauskohtaisesti koottavaan asiantuntijaryhmään kuuluu opiskeluhuollon palveluja tuottavaa henkilöstöä.

Rehtori ei kuulu automaattisesti virkansa ja asemansa perusteella yksilökohtaista opiskeluhuoltoja toteuttavaan tapauskohtaisesti koottavaan monialaiseen asiantuntijaryhmään.

Rehtorin tehtäviin saattaa hänen asemansa vuoksi kuulua myös velvollisuus tehdä samaa opiskelijaa koskevia hallinnollisia päätöksiä esimerkiksi erityisestä tuesta tai kurinpidollisesta toimenpiteestä. Rehtorin päätökseen eivät saisi tällöin vaikuttaa opiskelijan tai huoltajan kokemana kielteisesti sellaiset seikat, joita rehtori on saanut tietoonsa monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenenä tai ryhmän kuulemana asiantuntijana.¹³³

¹³³ Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. 2015.

Tärkeää on varmistaa, että rehtori saa oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot¹³⁴.

Asiantuntijaryhmän kokoaa se opiskeluhuollon tai oppilaitoksen henkilökunnan edustaja, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän kokoaja toimii asiassa vastuuhenkilönä, ellei toisin sovita. Vastuuhenkilö hankkii oppilaan ja/tai huoltajan suostumuksen/ kirjallisen luvan ja vastaa, että asian käsittely kirjataan oppilaan yksilölliseen opiskeluhuoltokertomukseen ja että se säilytetään lain vaatimalla tavalla opiskeluhuoltorekisterissä.¹³⁵

Usein ryhmän kokoaa opiskeluhuollon kuraattori, mutta esimerkiksi terveydenhoitaja tai lääkäri voi koota ryhmän asian koskiessa terveydenhuoltoa. Myös oppilaitoksen opinto-ohjaaja tai erityisopettaja voi tarvittaessa koota ryhmän. Asiantuntijaryhmän työskentelyssä kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, että käsittelyaikana läsnä ovat vain ne henkilöt, joiden opetus ja opiskeluhuollon tehtävien toteuttamiseen käsiteltävä asia välittömästi kuuluu.

3.5.2 Opiskeluhuoltokertomus ja opiskeluhuollon rekisterit Pieksämäellä

Opiskeluhuoltokertomus

Jokaisesta yksittäisen oppilaan/opiskelijan tai oppilas-/opiskelijaryhmän ympärille kootusta asiantuntijaryhmästä (jo kaksikin eri alan asiantuntijaa riittää) kirjataan aina opiskeluhuoltokertomus, josta tulee selvitä oppilas- ja opiskelijahuoltolain määrittelemät asiat (kohdassa 3.5.3). Pieksämäen kaupungissa opiskeluhuoltokertomukset kirjataan pääsääntöisesti oppilaskohtaisesti sähköiseen opiskelun seurantajärjestelmään Wilmaan (oppilas-tuki-muistiot).

Lukiossa on käytössä paperinen opiskeluhuoltokertomuslomake, jossa on huomioitu oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset kirjattavat asiat (Liite 2). Opiskeluhuoltokertomuksen kirjaaja toimittaa kertomuksen aina paperisena mahdollisimman pian koulu-/oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltorekisterin vastuuhenkilölle. Opiskeluhuoltokertomuksia ei saa tallentaa omalle tietokoneelle tai muualle, vaan ne säilytetään ainoastaan opiskeluhuoltorekisterissä.

Opiskeluhuoltorekisteri

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisteriä. Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhuoltokertomukset sekä muut siihen liittyvissä

¹³⁴ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

¹³⁵ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 14 § 4 mom. (1287/2013)

tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Tällä hetkellä ei ole olemassa vielä virallista, valtakunnallista, sähköistä opiskeluhuoltorekisteriä.

Pieksämäellä opiskeluhuoltorekisterit ovat koulu-/oppilaitoskohtaisia ja niitä säilytetään lukitussa tilassa kouluilla/oppilaitoksissa. Rekisterit koostuvat paperille tulostetuista opiskeluhuoltokertomuksista ja muista asiakirjoista, kunnes rekisterin pitoa varten valmistuu valtakunnallinen ohjeistus ja sähköinen järjestelmä. Rekisterin pitämisessä noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakia (523/1999).

Opiskeluhuoltorekisterin pitäjinä kouluilla/oppilaitoksissa toimivat koulutuksen järjestäjän nimeämät vastuuhenkilöt, jotka määrittelevät tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Opiskeluhuoltorekisterin vastuuhenkilönä toimii alakouluissa erityisopettaja, yläkoulussa ja Etelä-Savon ammattiopistolla ja Seurakuntaopistolla koulukuraattorit, lukiossa kuraattori.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollolla on käytössä potilastietojärjestelmä Pegasos, opiskeluhuollon kuraattoreilla ja psykologeilla Aura-asiakastietojärjestelmä.

3.6 Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä joustavan perusopetuksen yhteydessä

Oppilaalla on oikeus riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä.¹³⁶ Uusi 1.8.2014 voimaan tullut oppilashuollon lainsäädäntö toi muutoksia myös oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisestä koskeviin säännöksiin. Uusi lainsäädäntö erottaa toisistaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetyn yksilökohtaisen oppilashuollon ja perusopetuslaissa säädetyn oppimisen ja koulunkäynnin tuen.¹³⁷ Oppilashuoltolain mukainen yksilökohtainen opiskeluhuolto ja perusopetuslain mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki eroavat oikeudellisesti toisistaan. Molemmissa lähtökohtana on yhteistyö ja vuorovaikutus oppilaan ja huoltajan kanssa. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu kuitenkin aina vapaaehtoisuuteen, kun taas oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta.¹³⁸

Tehostettu tuki ja erityinen tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö ei kuulu yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Tästä syystä pedagogisen tuen edellyttämää moniammatillista yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa ei toteuteta oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisessa asiantuntijaryhmässä.

¹³⁶ Perusopetuslaki 30 § (2010/642)

¹³⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § (1287/2013), Perusopetuslaki 16 a § ja 17 § (2013/1288)

¹³⁸ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki. http://www.oph.fi/download/163540_Oppilashuolto_ja_kolmiportainen_tuki.pdf

Perusopetuslaissa säädetyn tehostetun ja erityisen tuen antaminen edellyttää yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa seuraavissa tilanteissa:

- tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa¹³⁹ ja
- ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta. Näiden perusteella tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen.¹⁴⁰

Perusopetuslain mukaiset prosessit:

a) Erityiset opetusjärjestelyt

- Laissa perusteet joilla voidaan tehdä, tehdään valituskelpoinen hallintopäätös
- Edellyttää yhteistyötä, mutta ei suostumusta

b) Kolmiportainen tuki

- Joustavat tukimuodot, erityisestä tuesta valituskelpoinen hallintopäätös
- Oppiaineen yksilöllistäminen edellyttää aina erityisen tuen päätöstä
- Tehostettu tuki ja erityinen tuki: moniammatillinen yhteistyö oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa
- Edellyttää yhteistyötä, mutta ei suostumista

Oppilashuoltolain mukainen yksilökohtainen oppilashuolto:

- Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen, jos välttämätöntä opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta
- Lievennetään ja ehkäistään oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia
- Selvitetään ja arvioidaan tuen tarvetta ja sovitaan tukitoimista ja niiden toteuttamisesta, oppilaalla oikeus saada ”riittävä tuki”
- Ei tehdä valituskelpoisia hallintopäätöksiä, edellyttää yhteistyötä ja suostumuksia
- Monialainen asiantuntijaryhmä¹⁴¹

Tuen kirjaaminen asiakirjoihin

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät asiat kirjataan perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden edellyttämällä tavalla eri asiakirjoihin. Opetuksen järjestäjän on annettava opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot oppilaan kanssa työskenteleville, jotta oppilaan perusopetuslain 30 §:n mukainen oikeus oppimisen ja koulunkäynnin

¹³⁹ Perusopetuslaki 16 a § (1288/2013)

¹⁴⁰ Perusopetuslaki 17 § (1288/2013)

¹⁴¹ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

tukeen toteutuisi.¹⁴² Pedagogisiin asiakirjoihin voidaan kirjata, että oppilas on ohjattu kääntymään jonkun oppilashuollon asiantuntijan puoleen palveluiden saamiseksi. Asiakirjoihin ei voi kirjata ohjaamisen syitä eikä palveluihin liittyviä toimenpiteitä.¹⁴³

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaiseen, tapauskohtaisesti koottavan asiantuntijaryhmän työssä kertyvät tiedot kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot¹⁴⁴. Oppilashuoltokertomukseen voidaan kirjata tieto, että oppilas saa oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tai tieto, että tuen antamista selvitetään.¹⁴⁵

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.¹⁴⁶

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.¹⁴⁷

Tiedonsiirto teknistä käyttöyhteyttä hyväksikäyttäen

Tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.¹⁴⁸

Joustava perusopetus

Joustava perusopetus- JOPO on Opetusministeriön v. 2006 käynnistämä koulupudokkaitten aktivointihanke. Joustavassa perusopetuksessa:

- opetus sovitaan oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja tilanteisiin
- perustuu toiminnalliseen ja työpainotteiseen opiskeluun

¹⁴² Perusopetuslaki 40 § § (1288/2013)

¹⁴³ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

¹⁴⁴ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

¹⁴⁵ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

¹⁴⁶ Laki perusopetuslain muuttamisesta 40 § 1288/2013

¹⁴⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § (1287/2013)

¹⁴⁸ Perusopetuslaki 41 a § (1288/2013)

- mahdollisuus suorittaa peruskoulun oppimäärää osin työpaikkaopiskeluna ja tutustua erilaisiin ammatteihin ja työtehtäviin
- keskeisenä ideana moniammatillinen yhteistyö, verkostoituminen
- varhainen puuttuminen ongelmiin
- tavoitteena kehittää joustavia ja yksilöllisiä opetusmenetelmiä ja toimintatapoja vastamaan tämän päivän haasteisiin
- jokaisella oppilaalla koulun päätyttyä jatkosuunnitelma

Joustava perusopetus on tarkoitettu 8. - 9.-luokkalaiselle, jolla on esim. heikot taidot ja koulumenestys, arkuutta tai jännitteisyyttä sosiaalisissa tilanteissa, puutteelliset taidot ryhmässä toimimiseen, heikko koulumotivaatio, runsaasti poissaoloja, oppilas on vaarassa jäädä ilman peruskoulun päättötodistusta ja ilman jatko-opiskelupaikkaa.

Huoltajat ovat keskeisessä asemassa Joustavan perusopetuksen ja kodin välisessä yhteistyössä. Jopo-opiskelusta koulun puolella vastaa JOPO-tiimi, johon kuuluvat rehtori, opettaja (opetusvastuu, arviointi, yhteydet) ja nuorisotyöntekijä (työpaikkaverkoston ylläpito, yhteistyö kodin kanssa, osa nuoren tukiverkkoa, mukana luokkaopetuksessa). Muita yhteistyötahoja ovat koulun muut opettajat, työpaikkaohjaaja, nuorisotoimi, sosiaalityö sekä ammatilliset oppilaitokset. Jopo-opiskelijat ovat oikeutettuja opiskeluhuoltoon. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetussa opetuksessa olevan oppilaan olevan oppilaan oikeudesta opiskeluhuoltoon¹⁴⁹.

3.7 Tuki kurinpitotoimien yhteydessä

Oppilas, joka häiritsee opetusta, muuten rikkoo koulun järjestystä tai menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitorangeistuksia.¹⁵⁰ Jälki-istuntorangaistus koskee vain perusopetusta. Perusopetuksen oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestävään kasvatustalkusteluun.

Kasvatustalkustelu voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella. Kasvatustalkustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen

¹⁴⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1287/2013)

¹⁵⁰ Perusopetuslaki 36 § (2003/477), Lukiolaki 26 § (478/2003), Laki ammatillisesta koulutuksesta 35 § (951/2011)

syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Kasvatuskeskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatuskeskustelu tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajille. Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä.¹⁵¹

Perusopetuksessa oppilaalle, jolle on koulun järjestyssääntöjen rikkomisesta määrätty rangaistukseksi opetuksen kieltäminen loppupäiväksi, kirjallinen varoitus tai määräaikainen erottaminen, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Määräaikaisesti erotetulle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan, ja oppilaan oppimista seurataan¹⁵².

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta¹⁵³. Opiskelijan opetuksen epäämisestä on tarvittaessa ilmoitettava oppilaitoksen sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle¹⁵⁴.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevan opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus.¹⁵⁵ Sora-lainsäädännöllä on tarkennettu ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä ja kurinpitoa koskevia säännöksiä sekä lisättiin opiskeluoikeuden peruuttamista ja opiskelijoiden huumausainetestausta koskevat säännökset¹⁵⁶.

3.8 Yksilökohtainen yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyötahojen kanssa

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden, kuten sosiaalihuollon/lastensuojelun, erikoissairaanhoidon, nuorisotoimen ja poliisin kanssa¹⁵⁷.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä.

¹⁵¹ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013)

¹⁵² Perusopetuslaki 36 h § ja 36 i § (1267/2013), Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2011

¹⁵³ Lastensuojelulaki 24 § 2. mom. (1015/2005)

¹⁵⁴ Lukiolaki 26 a § (478/2003)

¹⁵⁵ Laki ammatillisesta koulutuksesta 35 a § (951/2011)

¹⁵⁶ Laki ammatillisesta koulutuksesta 34 a § (951/2011)

¹⁵⁷ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.¹⁵⁸

Opiskeluhoultoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisien toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.¹⁵⁹

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.¹⁶⁰

3.8.1 Yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa

Yhteistyö sosiaalihuollon kanssa

Sosiaalihuoltoasia tulee vireille hakemuksesta tai kun kunnan sosiaalihuollon työntekijä on muutoin tehtävissään saanut tietää mahdollisesti sosiaalipalvelujen tarpeesta olevasta henkilöstä. Sosiaalihuollon asiakkuus alkaa hakemuksesta tai kun muulla tavoin vireille tullutta asiaa ryhdytään käsittelemään tai henkilölle annetaan sosiaalipalveluja. Asiakkuus päättyy, kun sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan merkitään tiedoksi, että sosiaalihuollon järjestämiselle ei ole perustetta.¹⁶¹

Jos terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, sosiaalikuraattori (puolustusvoimat) taikka sosiaalitoimen, opetus-toimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä.¹⁶²

¹⁵⁸ Oppilas- ja opiskeluhoultolaki 19 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁵⁹ Oppilas- ja opiskeluhoultolaki 19 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

¹⁶⁰ Perusopetuslaki 41 § 4 mom. (2010/642)

¹⁶¹ Sosiaalihuoltolaki 34 § (1301/2014)

¹⁶² Sosiaalihuoltolaki 35 § (1301/2014)

Kunnallisina sosiaalipalveluina järjestetään sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:

- 1) sosiaalityötä;
- 2) sosiaaliohjausta;
- 3) sosiaalista kuntoutusta;
- 4) perhetyötä;
- 5) kotipalvelua;
- 6) kotihoitoa;
- 7) asumispalveluja;
- 8) laitospalveluja
- 9) liikkumista tukevia palveluja;
- 10) päihdetyötä;
- 11) mielenterveystyötä;
- 12) kasvatus- ja perheneuvontaa;
- 13) lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa;
- 14) muita 11 §:n mukaisiin tarpeisiin vastaavia asiakkaan hyvinvoinnille välttämättömiä sosiaalipalveluja > **oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset sosiaalipalvelut** ¹⁶³

Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.¹⁶⁴

Yhteistyö lastensuojelun kanssa

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi on tehtävä sosiaalihuoltolain 36 §:n mukainen palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve, ellei asia ole selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita.¹⁶⁵

Velvollisuudesta lastensuojeluilmoituksen tekemiseen säädetään lastensuojelulain 25 §:n 1 momentissa. Ilmoitusvelvollisia ovat:

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoidon;
- 2) opetustoimen;
- 3) nuorisotoimen;

¹⁶³ Sosiaalihuoltolaki 14 § (1301/2014)

¹⁶⁴ Sosiaalihuoltolaki 41 § (1301/2014)

¹⁶⁵ Laki lastensuojelulain muuttamisesta 26 § (1302/2014)

- 4) poliisitoimen;
- 5) Rikosseuraamuslaitoksen;
- 6) palo- ja pelastustoimen;
- 7) sosiaalipalvelujen, lasten päivähoiton tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjän;
- 9) seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan;
- 10) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain (746/2011) 3 § :ssä tarkoitetun vastaanottokeskuksen ja järjestelykeskuksen;
- 11) hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön;
- 12) koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön;
- 13) Tullin;
- 14) rajavartiolaitoksen; taikka
- 15) ulosottoviranomaisen

palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.¹⁶⁶

Edellä 25 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa salassapitosäännösten estämättä myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaisena yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi edellyttäen, että:

- 1) yhteydenotto tehdään viipymättä; ja
- 2) yhteydenoton yhteydessä 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa yhteydenottoon johtaneet syyt.¹⁶⁷

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.¹⁶⁸

Pieksämäellä pyritään perheiden ja lasten tukitoimissa siirtymään yhä varhaisempaan tukemiseen. Nykyisin uuden sosiaalihuoltolain myötä on perheiden ja lasten mahdollista saada tukea ja apua sosiaalihuoltolain perusteella yleisistä perhepalveluista. Näitä yleisiä perhepalveluita **Pieksämäen kaupungissa** ovat sosiaalihuoltolain mukaisesti mm. lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö, tukiperhe, vertaisryhmätoiminta, tai tuki lomanviettoon /virkistytymiseen. Kun vanhemmat ovat vahvistaneet lastenvalvojan luona sopimuksen tai käräjäoikeus on antanut ratkaisun, tulee kunnan järjestää lapsen valvotut/ tuetut tapaamiset sekä -vaihdot.

¹⁶⁶ Laki lastensuojelulain muuttamisesta 25 a § (1302/2014)

¹⁶⁷ Laki lastensuojelulain muuttamisesta 26 a § (1302/2014)

¹⁶⁸ Lastensuojelulaki 43.3 § (642/2010)

Lapsiperheiden kotipalvelu ja lapsen valvotut, tuetut tapaamiset sekä vaihdot ovat palveluita josta kuuluvat kaikille lapsiperheille, silloin tarve niihin on havaittu. Muut sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut kuuluvat lapsille silloin, kun lapsilla on erityisen tuen tarve. Sosiaalihuoltolaissa *erityistä tukea tarvitsevilla lapsella* tarkoitetaan alle 18-vuotiasta lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään (esim. päihteiden käyttö) tai joka on erityisen tuen tarpeessa 3 kohdassa mainituista syistä.

Kohdassa 3 todetaan, että *erityistä tukea tarvitsevilla henkilöllä ja asiakkaalla* tarkoitetaan henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisten tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään siten kuin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain (980/2012), jäljempänä *vanhuspalvelulaki*, 3 §:ssä säädetään.¹⁶⁹

Asian vireilletulo/ yhteydenotto

Asia voi tulla vireille usealla tavalla. Asia voi tulla vireille hakemuksesta, perhe voi hakea esimerkiksi tukiperhettä. Kun lapsen tai perheen tilanteesta on huoli, sosiaalihuoltoon voi tehdä pyynnön sosiaalipalveluiden tarpeesta arvioimisesta yhdessä asiakkaan kanssa tai asiakkaan suostumuksella. Jos lapsen etu sitä vaatii, yhteydenotto sosiaalihoimeen on tehtävä myös ilman asiakkaan suostumusta. Asia voi tulla vireille myös neuvottelun yhteydessä tai sosiaalihuollon viranomaisen voi havaita tarpeen sosiaalihuollon palveluille.

Kun teet koulussa toimiessasi yhteydenoton sosiaalihuoltoon, sinun ei tarvitse miettiä, onko kyse sosiaalihuoltolain mukaisesta palvelusta vai lastensuojelun tarpeesta. Kuitenkin tulee muistaa, että työntekijällä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, kun siihen on syytä. Lastensuojeluilmoitus on edelleen olemassa ja sitä myös pitää käyttää. Jos mietit, miten tulisi toimia, yhteyttä voi ottaa alkuarviointiin. Alkuarviointiin voi myös konsultoida aluksi nimettömänä.

Vireilletulot sosiaalihuoltoon otetaan Pieksämäellä vastaan keskitetysti alkuarviointitiimissä. Yhteydenoton sosiaalihuoltoon voi tehdä puhelimitse tai kirjallisesti. Asian tullessa vireille, arvioidaan ensin kiireellisen tuen tarve. Seuraavaksi arvioidaan, aloitetaanko palvelutarpeen arviointi (aikaa 7 päivää). Itse palvelutarpeen arviointi tehdään kolmen kuukauden kuluessa. Arviointi tehdään yhteistyössä sen peruspalvelun /peruspalveluiden yhteydessä, josta toimeksianto tulee tai joka on keskeinen sidosryhmä. Työpari voi tulla myös peruspalvelun yksiköstä.

¹⁶⁹ Sosiaalihuoltolaki 3 § (1301/2014)

Alkuarviointitiimi jalkautuu peruspalveluiden suuntaan, ja myös nimetön konsultointi mahdollista. Palvelutarpeen arviointi sisältää kuvauksen lapsen ja perheen tilanteesta sekä arvion erityisen tuen tarpeesta. Samalla arvioidaan myös mahdollinen lastensuojelun tarve. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä ennakoidaan myös sosiaalihuollon asiakkuuden kestoa. Jos lapsi on erityisen tuen tarpeessa, nimetään lapselle omatyöntekijä alueellisesta yleisten perhepalvelujen/ lastensuojelun tiimistä tai perheneuvolasta. Kaikista sosiaalipalveluista tehdään päätös.

Uudet yhteydenotot:

Alkuarviotiimi

Tarja Winter, sosiaaliohjaaja puh. 044-588 2373

Heli-Maija Kiviluoto, sosiaaliohjaaja puh. 044-588 3457

Osoite:

Pieksämäen kaupunki

Yleiset perhepalvelut /Lastensuojelu

PL 125

76101 Pieksämäki

Pyyntöön sosiaalipalvelujen tarpeen selvittämiseksi /lastensuojeluilmoitukseen kirjataan Pyyntöön/ilmoituksen tekijän nimi ja yhteystiedot. Myös opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän nimissä tehtyihin pyyntöihin tai ilmoituksiin tulee kirjata asiaa hoitava yhteys henkilö/yhteyshenkilöt. Asiakkaalla itsellään ja huoltajilla on oikeus nähdä asiakirjat. Hyvä käytäntö on, että pyynnöstä selvittää sosiaalipalvelujen tarve tai lastensuojeluilmoituksesta keskustellaan lapsen tai nuoren ja huoltajien kanssa ennen ilmoituksen tekemistä, sekä kerrotaan ilmoitukseen johtaneista huolista. Poikkeuksia ovat sellaiset tilanteet, joissa on perusteltua syytä epäillä lapsen tilanteen vaarantuvan, jos asiasta kerrotaan huoltajille (esim. lapseen kohdistuva kaltoin kohtelu tai pahoinpitely).

Sosiaalihuollon asiakkuus

Kun lapsella todetaan olevan tarve sosiaalihuollon palveluilla ja lapsella on erityisen tuen tarve, nimetään hänelle omatyöntekijä alueellisen sosiaalityön tiimistä. Pieksämäellä on alueita kolme, jotka jakaantuvat katujen ja osoitteiden mukaan.

Alue 1 p. 044 588 2309

Alue 2 p. 044 5882307

Alue 3 p. 044 3883302

Nämä alueelliset sosiaalityöntekijät hoitavat lasten asiakkuuksia, järjestävät asiakassuunnitelmia ja arvioivat lapset tarvitsemia palveluita. Lapsen omatyöntekijä voi pyytää koulusta lausuntoja ja pyytää koulun henkilökuntaa osallistumaan lapsen asioita käsitteleviin palaveriin.

Lastensuojelu

Silloin kun lapsi tarvitsee lastensuojelun avohuollon tukitoimia, lapsella on lastensuojelun asiakkuus. Jos lapsen tarvitsemia palveluita ei voida järjestää sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina, tai jos nämä palvelut eivät riitä lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi, lapsi tarvitsee lastensuojelun avohuollon asiakkuuden. Tällaisia palveluita ovat mm. avohuollon sijoitus, perhekuntoutus, intensiivinen perhetyö. Jos lapsen tilanne olisi turvattu yleisinä perhepalveluina, sosiaalihuollon palveluina, mutta lapsi tai perhe ei näitä palveluita halua ottaa vastaan, voidaan tarvita lastensuojelun asiakkuutta.

Tarve lastensuojelun asiakkuudelle arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Lastensuojelun avohuollossa lapselle nimetään aina lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Tämä sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä myös oppilashuollon kanssa, voi pyytää lausuntoja sekä koulun työntekijöitä yhteisiin palavereihin.

Kun lapsi otetaan perusturvalautakunnan huostaan, hänelle on nimetty asioista vastaava sosiaalityöntekijä sijaishuollosta. Lapselle syntyy myös oikeus jälkihuoltoon sijaishuollon aikana. Sijaishuollossa olevan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee yhteistyötä koulun ja oppilashuollon kanssa lapsen koulunkäyntiin liittyvissä asioissa.

3.8.2 Yhteistyö perheneuvolan kanssa

Perheneuvola tarjoaa kasvatus- ja perheneuvontaa. Se on lakisääteistä¹⁷⁰ toimintaa, joka tarjoaa ammattiapua lasten, nuorten ja lapsiperheiden tueksi erilaisissa elämäntilanteissa. Toiminnan tavoitteena on luoda edellytykset lapsen turvallisille kasvuoloille ja lisätä perheiden ja perheenjäsenten psykososiaalista hyvinvointia. Perheneuvolatyö on sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa. Palvelu on maksutonta ja asiakaslähtöistä. Toimintaan kuuluu lasten ja nuorten psyykkisten oireiden arviointi ja hoito.

Perheneuvolassa etsitään ratkaisuja huolen aiheisiin yhdessä perheen kanssa. Lapsen ja perheen kanssa työskentelyssä ovat tarpeen mukaan yhteistyökumppaneina lapsen/nuoren lähiverkostot sekä viranomaistahot kuten neuvola, päivähoito, koulu, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja lapsi- ja perhesosiaalityö.

Perheneuvolan palvelut:

- puhelinneuvonta ja konsultaatio
- lasten ja nuorten psykologiset tutkimukset ja yksilöpsykoterapiat ja tukikäynnit
- puheen kehitykseen liittyvät tutkimukset ja puheterapia
- vanhempien neuvonta ja tukeminen
- perhetilanteitten selvittely

¹⁷⁰ Sosiaalihuoltolaki 14 § ja 26 § (1301/2014)

- perheneuvonta ja perheterapia
- parisuhdeterapia
- avioeroon liittyvä perheasiain sovittelu
- perhetyö
- lähisuhdeväkivaltatyö, uhrin/tekijän/lasten auttaminen
- sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut
- ryhmätoiminnot

Yhteydenotto perheneuvolaan tapahtuu ensisijaisesti asiakkaan tai perheen toimesta. Joskus yhteydenottaja voi olla myös viranomainen, joka jo hoitaa perheen asioita. Tällöin yhteydenotosta on aina sovittu asiakkaan /perheen kanssa. Apuna yhteydenotossa voi käyttää yhteydenottolomaketta (Liite 2). Koulun ja perheneuvolan yhteistyö lapsen/nuoren asiassa sujuu joustavasti myös puhelimitse, kun yhteistyöhön on asiakkaan/perheen lupa.

Konsultaatio muille viranomaisille ja toimijoille kuuluu perheneuvolan tehtäviin. Konsultatiota voi käyttää myös yleisellä tasolla ilman asiakkaan tunnistetietoa silloin, kun asiakkuutta perheneuvolassa ei ole.

Käytännössä varsin iso osa perheneuvolan asiakkaana olevista lapsista ja nuorista on kouluikäisiä, mistä johtuu se, että yhteistyötä koulun ja perheneuvolan välillä on viikoittain. Tärkeää yhteistyön kannalta on, että yhteisistä toimintamalleista käydään jatkuvaa avointa keskustelua ja niitä kehitetään joustaviksi ja tarkoituksenmukaisiksi niin että lapset/nuoret ja heidän perheensä saisivat elämäntilanteeseensa sopivaa, oikea-aikaista ja riittävän tehokasta apua.

Hyväksi työkäytännöksi on osoittautunut malli, jossa koulusta perheneuvolan asiakkaaksi ohjatun lapsen tai nuoren alkutapaamiseen osallistuu lapsen ja perheen lisäksi myös koulun edustajia (opettaja, kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja), jotka tuntevat lapsen. Yhteinen keskustelu, jossa kaikki osapuolet kertovat omat näkemyksensä lapsen asioista, antaa hyvän lähtökohdan jatkotyöskentelylle.

Yhdessä on hyvä myös sopia siitä, millainen yhteydenpito on jatkossa asianmukaista niin, että se palvelisi parhaiten lapsen ja hänen perheensä selviytymistä. Avoimuus lisää perheen luottamusta lapsen asioissa toimiviin viranomaisiin jolloin myös lapsi parhaiten hyötyy saamastaan tuesta.

Perheneuvolan asiakkuus perustuu asiakkaan vapaaehtoisuuteen. Jos koulussa syntyy sosiaalihuoltolaissa tai lastensuojelulaissa määritelty huoli siitä, että lapsi on perheessään tai muutoin laiminlyöty tai kaltoin kohdeltu, tai että hän omalla toiminnallaan vaarantaa kehityksensä ja terveytensä, tulee ao. viranomaisen olla yhteydessä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta tai lastensuojeluilmoitus. Näissä tilanteissa otetaan yhteyttä sosiaalihuollon alkualkuarviointitiimiin.

3.8.3 Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa

Esi- tai perusopetuksessa olevalle oppilaalle annetaan opetusta, jolla on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa, johon oppilas on otettu. Sairaalan sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.¹⁷¹

Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden, lasten- ja nuorisopsykiatriseen tutkimukseen ja hoitoon pääsy ja joustava siirtyminen takaisin kouluun on ensiarvoisen tärkeää. Osa oppilaista on erilaisten tilapäisten opetusjärjestelyjen varassa ja hoidosta takaisin omaan kouluun siirtyvän oppilaan opetuksen järjestäminen tuottaa monesti vaikeuksia. Sairaaloiden potilaspaikkoja on vähennetty, ja hoito on viime vuosina painottunut avohuoltoon. Erikoissairaanhoidossa olevien oppivelvollisten asemaa halutaan selkeyttää tilanteessa, joissa oppilaan oman koulun tukitoimenpiteet eivät ole riittäviä. Oppilaan omalla koululla ja sairaalakoululla on velvollisuus yhteistyöhön siirryttäessä sairaalaopetukseen ja sieltä pois. Oppilaan opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki opetuksen järjestämiseksi.¹⁷²

Sairaalakoulussa olevien oppilaiden yksilökohtainen oppilashuolto

Sairaalakoulussa olevat oppilaat pysyvät aina oman koulun oppilaina. Sairaalakoulujakso on määräaikainen. Sairaalakoulujakson aikana oppilaan kouluterveydenhuollon palvelut sekä opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut toteutuvat sairaalakoulussa.

Sairaalakoulun opiskeluhuoltohenkilöstö toimii tarvittaessa yhteistyössä oppilaan oman koulun opiskeluhuoltohenkilöstön tai oppilaan asioissa kootun monialaisen asiantuntijaryhmän edustajien kanssa.

Sairaalakoulujakson aikana oppilaan asioista vastaava asiantuntijaverkosto kokoontuu sairaalakoulun kokoon kutsumana verkostotapaamisissa, joihin myös oppilaan oman koulun edustaja/edustajat osallistuvat. Verkostossa mukana ollut oman koulun edustaja kirjaa edellä mainituista verkostoista opiskeluhuoltolain edellyttämän opiskeluhuoltokertomuksen oman koulun rekistereihin.

¹⁷¹ Laki perusopetuslain muuttamisesta 4 § (1267/2013)

¹⁷² Laki perusopetuslain muuttamisesta 4 § (1267/2013)

3.8.4 Yhteistyö nuorisotoimen kanssa

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta.¹⁷³

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

- 1) opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;
- 2) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa;
- 3) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Myös muu kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettu viranomainen voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot, jos viranomainen arvioi viranomaisena saamiensa tietojen pohjalta sekä nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä voi jättää tiedot luovuttamatta, jos se arvioi käytettävissä olevien tietojen pohjalta sekä nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole etsivän nuorisotyön palvelujen ja muun tuen tarpeessa. Luovuttajan on sopivin tavoin etukäteen ilmoitettava nuorelle ja alaikäisen nuoren huoltajalle, että nuorta koskevia tietoja voidaan luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten.

Tietoja ei luovuteta sellaisesta nuoresta, josta on lastensuojelulain mukaan tehtävä ilmoitus kunnan sosiaalitoimesta vastaavalle toimielimelle.¹⁷⁴

Pieksämäen kaupungissa opetuksen järjestäjä luovuttaa tiedot aina etsivään nuorisotyöhön perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Koulutuksen järjestäjä luovuttaa myös aina tiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa. Hyvänä käytäntönä on, että nuoren luvalla oppilaitosten edustajat ottavat yhteyttä etsivään nuorisotyöhön jo ennen kuin nuoren opinnot keskeytyvät, jolloin nuorta pystytään ohjaamaan sekä tukemaan varhaisessa vaiheessa.

¹⁷³ Nuorisolaki 7 b § (2010/693)

¹⁷⁴ Nuorisolaki 7 c § (693/2010)

3.8.5 Yhteistyö poliisin kanssa

Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen velvoitettujen (myös lastensuojeluviranomaisten) on tehtävä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:

1. rikoslaissa (20 luku) seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko tai
2. henkeen tai terveyteen kohdistunut rikos, jos sen enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Poliisille tehtävän ilmoituksen lisäksi heillä on velvollisuus tehdä myös lastensuojeluilmoitus (molemmat ilmoitukset on tehtävä).¹⁷⁵

Seksuaali- ja pahoinpitelyrikosepäilyjen ilmoitusvelvollisuus on ensisijaisesti, sillä henkilöllä, jonka tietoon seksuaalirikosepäily on tullut. On tärkeää, että poliisi saa tiedot henkilöltä, jolla on eniten ensikäden tietoa tapahtumista, joita ilmoitus koskee. Tästä syystä ilmoituksen tekemistä ei saa delegoida pelkästään hallinnollisen aseman tai työtehtävien perusteella. Mitä enemmän epäilyä koskevia tietoja joudutaan siirtämään ja käsittelemään ennen ilmoituksen tekemistä, sitä suurempi on riski ilmoituksen tekemisen viivästykselle ja tietojen vääristymiselle tai katoamiselle.¹⁷⁶

Kaikissa tilanteissa lapsen kertomus tai muut epäilyn heräämiseen johtaneet havainnot, on kirjattava välittömästi ja mahdollisimman tarkasti. Myös työntekijän omat kysymykset ja kommentit pitää dokumentoida. Toiminta riippuu siitä, milloin epäilyn rikoksen arvellaan tapahtuneen. Mikäli epäillään lapsen joutuneen esimerkiksi ahdistelun tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi aivan äskettäin, ensivaiheen toiminnalla on kiire. Opiskeluhuollon henkilökunnalla on käytettävissä virka-aikaan lastensuojelun päivystysnumero, josta voi konsultoida lastensuojelua tai pyytää työpariksi. Asiasta on tehtävä välittömästi ilmoitus poliisille, jotta poliisi pääsee käynnistämään tutkinnan.¹⁷⁷

Jos kyse on paljon aikaisemmin sattuneista tapahtumista tai tilanteista, jossa lapsi ei ole välittömästi vaarassa, voidaan toimia rauhallisemmin mutta viivyttelyyn ei näissäkään tilanteissa ole syytä. Jos lapsi esimerkiksi kertoo useita kuukausia sitten tapahtuneista tapahtumista, joihin ei ole liittynyt fyysistä kontaktia tai ahdistavista nettiviesteistä, ei lapsen soomaattiselle tutkimukselle ole ehkä lainkaan tarvetta eikä sitä ainakaan tarvitse tehdä kiireellisenä. Mikäli epäily perustuu havaintoihin lapsen käyttäytymisestä, havainnot tulee kirjata huolellisesti ja ilmoitus poliisille pitää tehdä heti kun mahdollista.¹⁷⁸

Lapsiin kohdistuneiden rikosepäilyjen ilmoituslomake ja toimintaohjeet: https://www.thl.fi/documents/647345/2637086/Ilmoituslomake_lapseen+kohdistuneesta+rikosepa%C3%A4ilyst%C3%A4+versio+2016.pdf/14047add-676e-4909-9f62-e64e68bae944

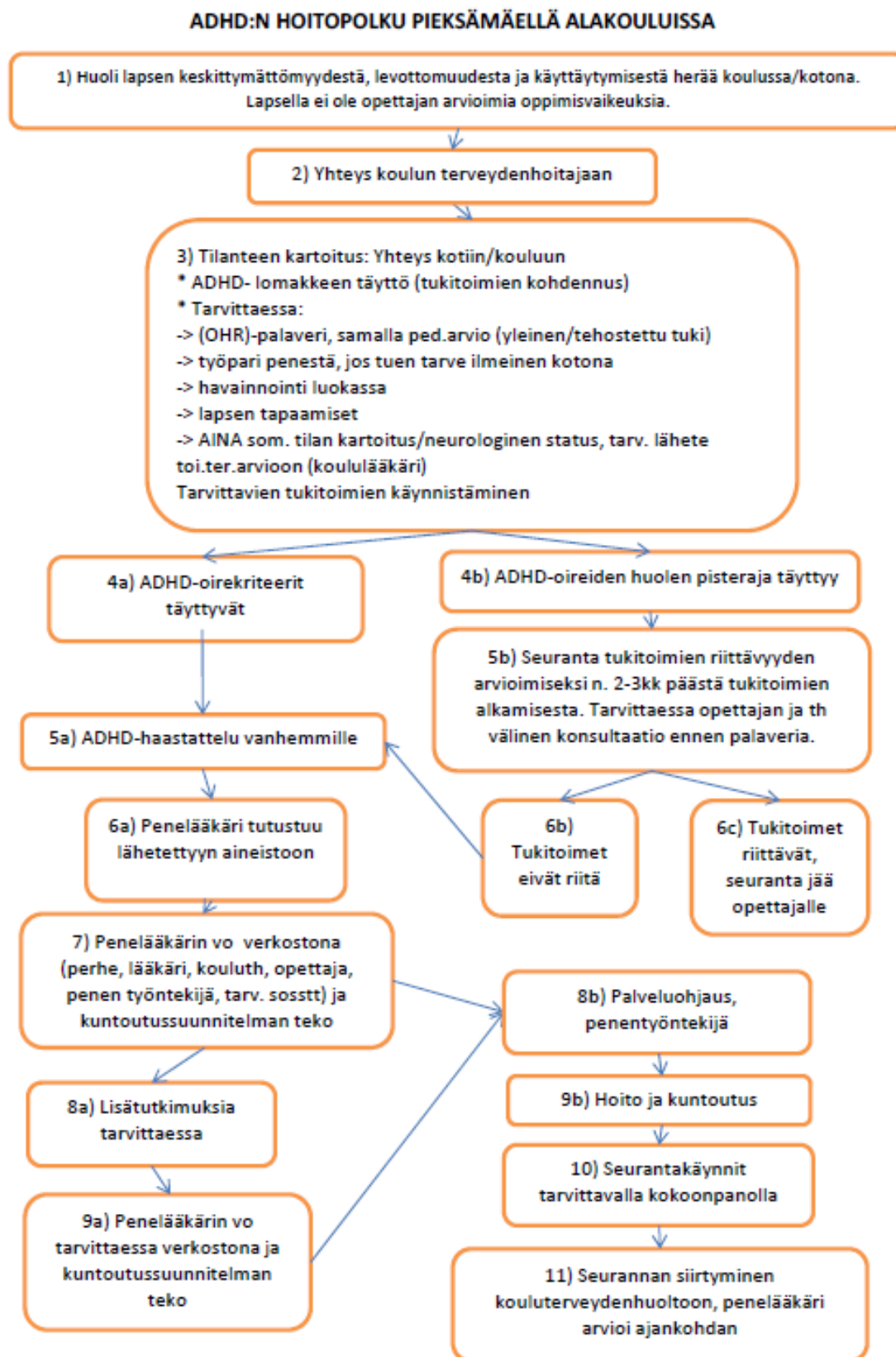
¹⁷⁵ Lastensuojelulaki 25 § 3 mom (417/2007)

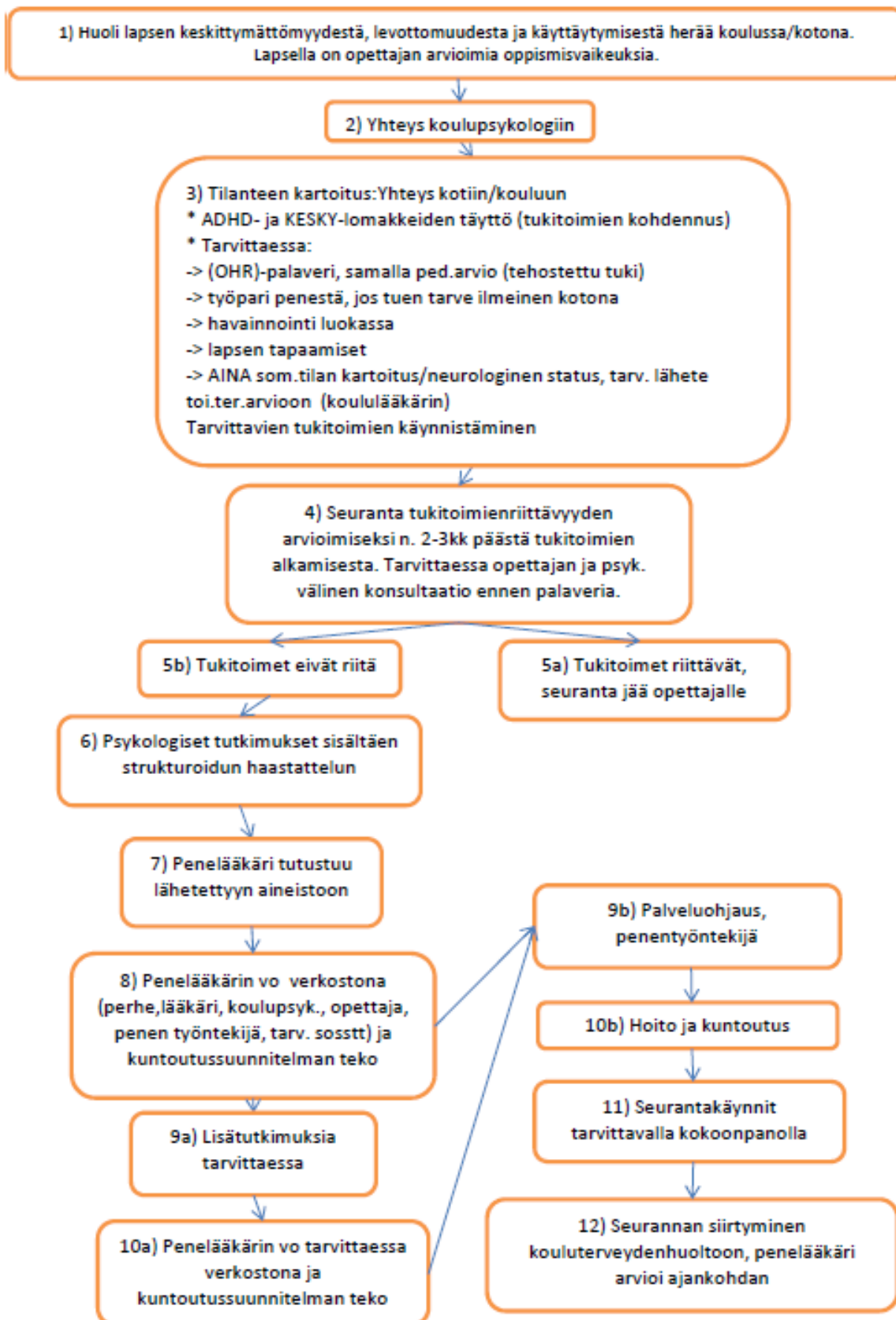
¹⁷⁶ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

¹⁷⁷ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

¹⁷⁸ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

3.8.6 ADHD-hoitopolku Pieksämäellä

4 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ KANSSA

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen *opiskeluhooltosuunnitelma*. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa¹⁷⁹. Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa¹⁸⁰.

4.1 Suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa

Oppilaskunnat

Opiskeluhooltosuunnitelmaa tulee käsitellä yhdessä koulun/oppilaitoksen oppilaskunnan kanssa oppilaiden ikäkaudelle soveltuvalla tavalla.

Vanhempainyhdistykset

Vanhempainyhdistyksiä kuullaan vuosittain opiskeluhuollon suunnitteluun liittyvistä asioista.

Opetussuunnitelman työversio

Opiskelijoilla ja huoltajilla on mahdollisuus kommentoida opiskeluhooltosuunnitelmaa. Kommentoinnit otetaan huomioon vuosittain hyväksyttävässä päivityksessä.

Huoltajien ja opiskelijoiden palaute

- Opiskeluhoito on yhtenä kohtana joka vuosi järjestettävässä asiakastyytyväisyyspalautteessa, joka tehdään perusopetuksen toisen, viidennen ja kahdeksannen vuosiluokan oppilaiden perheille.
- Kouluterveyskyselyt THL
- Lukiossa toteutetaan vuosittain itsearviointikysely, jossa kysytään myös opiskelijoiden kokemuksia opiskeluhuollon tuesta.
- Hyvinvointiprofiilit

Seurakuntaopistolla opiskelijoilla on edustus johtokunnassa sekä opettajakunnan kokouksissa. Lisäksi suunnittelu- ja kehittämistyötä tekevissä verkostoryhmissä on opiskelijaedustajat. Hallinnollisen vaikuttamisen rinnalla muut vaikuttamiskanavat ovat osa arkipäivää: keskustelut, kirjalliset ja suulliset palautteet, vapaamuotoiset aloitteet jne.

Opetussuunnitelma-perusteisen koulutuksen opiskelijoilta kerätään palautetta opiskeluprosessista koko opiskelun ajan OPIX-järjestelmän kautta.

¹⁷⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1287/2013)

¹⁸⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 § (1287/2013)

Palautteen avulla kehitetään toimintaa entistä paremmaksi ja siksi on tärkeää, että mahdollisimman moni opiskelija antaa palautteen. Opiskelijapalautteen kysymykset liittyvät mm. ohjaamiseen, ilmapiiriin, koulutuksen toteutukseen (mm. opettajien työskentelyyn, opiskelumenetelmiin, työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen), arviointiin ja oppimisympäristöön.

4.2 Tiedottaminen oppilaille, opiskelijoille ja huoltajille

Tiedottaminen oppilaille ja opiskelijoille

Opiskeluhoitoa esitellään oppilaille ja opiskelijoille lukukauden alkaessa.

Tiedottaminen huoltajille

Keskeiset opiskeluhoollolliset asiat kuvataan koulujen ja oppilaitosten nettisivuilla.

Opiskeluhoitoa esitellään vanhempainilloissa.

Yksilöllinen oppilashuolto

Vastuhenkilö huolehtii, siitä että monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontuessa oppilas/opiskelija ja huoltaja saavat tietoa opiskeluhoollon periaatteista ja käytänteistä.

5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN

5.1 Valtakunnallinen ohjaus

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita¹⁸¹. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja¹⁸².

5.2 Opiskeluhuollon seuranta ja arviointi

Valtakunnallinen seuranta

Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti¹⁸³.

Paikallinen seuranta

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhuoltoon koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava.¹⁸⁴

Tietojen toimittaminen

Koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimitettava opetushallintoviranomaiselle sekä Terveiden- ja hyvinvoinnin laitokselle opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot¹⁸⁵.

5.3 Opiskeluhuollon valvonta¹⁸⁶

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen ohjauksesta ja valvonnasta säädetään lisäksi sosiaalihuoltolain (710/1982) 3 §:ssä ja kansanterveyslain (66/1972) 2 §:ssä.

¹⁸¹ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003), Lukiolaki 10 § 2 mom. (478/2003), Laki ammatillisesta koulutuksesta 13 § 2 mom. (951/2011)

¹⁸² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 24 § (1287/2013)

¹⁸³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁸⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 2 mom. (1287/2013)

¹⁸⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 3 mom. (1287/2013)

¹⁸⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § (1287/2013)

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä säädetyn opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhoillon tämän lain mukaisesti.

5.4 Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Seurantavelvoite

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppilaitoksen opiskeluhoiltosuunnitelman toteutusta¹⁸⁷.

Toteutus, seuranta ja tiedottaminen

Opiskeluhoiltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho koulussa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen koulun oppilashuillon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Omavalvonta

Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa koulutuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoiltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.¹⁸⁸

5.5 Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen Pieksämmällä

Vastuu

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjäkohtaisesta opiskeluhoillon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoillon ohjausryhmä. Koulun ja oppilaitoksen opiskeluhoillon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa oppilaitoskohtainen opiskeluhoiltoryhmä. Vastuu ryhmien toiminnasta on koulujen rehtoreilla, jotka kokoavat ryhmien toiminnasta palautetta oppilailta, opettajilta, huoltajilta sekä opiskeluhoillon eri toimijoilta. Opiskeluhoillon toimintaa arvioidaan ohjausryhmässä lukuvuoden päättyessä. Keskeisistä tuloksista tiedotetaan oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille. Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoiltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

¹⁸⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 4 mom. (1287/2013)

¹⁸⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § 1 mom. (1287/2013)

Menetelmät

Seurannassa käytetään hyväksi koulun hyvinvointiprofiilia, asiakastyytyväisyyskyselyä, oppilashuollon laatuarviointia, koulun olojen terveystarkastusta sekä muita oppilaiden hyvinvointiin kohdistuvia selvityksiä, joihin yläkoulussa ja toisella asteella kuuluvat esimerkiksi kouluterveyskysely.

Aikataulu

Koulun hyvinvointiprofiilin selvitys ja koulun oppilashuollon laadunarviointi toteutetaan parillisina vuosina joka toinen vuosi. Koulun olojen terveystarkastus toteutetaan joka kolmas vuosi erillisen suunnitelman mukaan. Opiskeluhoito keskittyy siinä oppilaiden monipuoliseen hyvinvointiin.

Tulosten käsittely ja hyödyntäminen

Koulun opiskeluhoitoryhmä päätelee tulosten perusteella vaadittavat toimenpiteet, jotka rehtori kirjaa seuraavan lukuvuosisuunnitelman painopisteiksi.

Tuloksista tiedottaminen

Tulokset kootaan tiedoksi koulutuslautakunnalle esiteltävään lukuvuosikertomukseen. Rehtori vastaa tiedottamisesta koulunsa henkilöstölle, oppilaille, opiskelijoille, huoltajille sekä tarvittaville yhteistyötahoille.

Omavalvonta

Koulutuksen järjestäjät seuraavat ohjausryhmässä opiskeluhoitosuunnitelman toteutusta yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa. Jokainen viranhaltija toteuttaa työssään omavalvontaa ja tuo esille asioita kehittämisen näkökulmasta.

LÄHTEET

Ammatillisten perustutkintojen perusteet 2014/ Luku 8.7 opiskeluhoito. Opetushallitus.

Bovallius-ammattiopisto. Opiskelijan opas, josta löytyy myös järjestyssäännöt:
http://www.bao.fi/wp-content/uploads/2015/08/BAO_opiskelijanOpas2015-2016_high.pdf

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes.

Etelä-Savon ammattiopisto. Järjestyssäännöt:
http://www.esedu.fi/nykyisille_opiskelijoille/ohjeet_ja_saannot/jarjestysaannot

Etelä-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä. www.esshp.fi
Hietanen-Peltola, M.& Korpilahti, U.(toim.) Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126936/URN_ISBN_978-952-302-505-9.pdf?sequence=1

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Ps-Kustannus.

Kivakoulu. www.kivakoulu.fi

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015/Luku 4.4 opiskeluhoito. Opetushallitus.

Lähisuhdeväkivaltatyö. <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/lahisuhde-ja-perhevakivaltatyo>

Mäki P, Wikström K, Hakulinen-Viitanen T ja Laatikainen T (toim.) (2011) Terveystarkastukset lastenneuvolassa & kouluterveydenhuollossa - Menetelmäkäsikirja (pdf 2,23 Mt).
Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen oppaita 14. Tampere

Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki http://www.oph.fi/download/163540_Oppilashuolto_ja_kolmiportainen_tuki.pdf

Opiskelijan opas, Seurakuntaopisto, Pieksämäen kampus 2014–2015
http://www.seurakuntaopisto.fi/images/liitteet/Opisk_oppaat_2014-2015/Opiskeliija-opas_2014-2015-PIEKSIS-net.pdf

Pelkonen Marjaana 2014. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Oppilas – ja opiskelijahuollon kokonaisuus, yhteisöllinen opiskeluhoito. Seinäjoki 5.3.2014

Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015.

Pieksämäen kaupungin päihdestrategia 2008.

Pieksämäen koulutoimen turvallisuussuunnitelma 2014 / Wilma

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014/ Luku 8.0 oppilashuolto. Opetushallitus.

Psykologiliito. <http://www.psyli.fi>

Seurakuntaopisto. Järjestyssäännöt:

http://www.seurakuntaopisto.fi/images/Opisk_oppaat_2015_2016/Seurakuntaopiston_jarjestyssnto.pdf

Sosiaaliportti. <http://www.sosiaaliportti.fi/>

Talentia. <http://www.talentia.fi>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaksikaytto/seksuaalisen-hyvaksikayton-epaily/lapsiin-kohdistuneiden-seksuaalirikosepailyjen-ilmoitusvelvollisuus>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkostomenetelmät 2007. <http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/puheeksiottaminen/index.htm>

Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. 2015. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntainfo.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

Varhaisen tuen käsikirja 2012, Pieksämäen kaupunki. (M:/asema)

Varpu. 2005.Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Opettaja nro 38 B. Luettu 2012.

http://www.oaj.fi/pls/porta/ta/docs/PAGE/OAJ_INTERNET/01FI/05TIEDOTTEET/03JULKAISUT/VARPU.PDF

Viisari. Ennaltaehkäisevä päihdetyö. http://pieksamaki.fi/files/viisariopas_huhti.pdf

LAIT JA ASETUKSET

Alkoholilaki (1143/1994), (642/2009)

Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 30.11.2012

Henkilötietolaki (523/1999)

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), (951/2011), (1269/2013)

Laki lastensuojelulain muuttamisesta (1302/2014)

Laki perusopetuslain muuttamisesta (1139/2003)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015)

Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (245/2015, asiakasasiakirjalaki)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, sosiaalihuollon asiakaslaki)

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Lastensuojelulaki (1015/2005), (417/2007), (1292/2013), (88/2010)

Lukiolaki (629/1998), (478/2003), (1268/2013)

Nuorisolaki (693/2010)

Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki (1287/2013)

Perusopetuslaki (628/1998), (1288/1999), (477/2003), (642/2010), (1267/2013), (1288/2013)

Rikoslaki (1889/39), (374/2008)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Tupakkalaki (698/2010)

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

KUVAT

Kuva 1. Pieksämäen kaupungin opiskeluhuollon rakenne ja toimintatavat

Kuva 2. Poissaolot / huolen vyöhykkeistö

Kuva 3. Sora-säännöksiin liittyvä ohjauspolku

Kuva 4. Työntekijän / aikuisen kokeman huolen vyöhykkeistö.

Kuva 5. Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa

LIITTEET

Liite 1. Opiskeluhuoltokertomus

Liite 2. Perheneuvolan ja koulun yhteistyölomake

Liite 3. Suunnitelma pitkäaikaissairauden hoidon järjestämisestä koulupäivän aikana

Liite 4. Suostumus oppilaan asian käsittelyyn opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

PIEKSÄMÄEN KAUPUNKI
OPISELUHUOLTOKERTOMUS
SALASSA PIDETTÄVÄ ASIAKIRJA

_____.____.20____

Oppilaan nimi ja henkilötunnus	Kokoukseen osallistujat ja heidän virka-asemansa		
Kotikunta ja yhteystiedot			
Huoltaja ja yhteystiedot (osoite ja puh)			
Oppilaan/huoltajan suostumus asian käsittelyyn, ryhmän koollekutsumiseen ja muiden yhteistyötahojen osallistumiseen			
Suullinen suostumus: _____.____.20____			
Kirjallinen suostumus: Pieksämäellä _____.____.20____			
Oppilaan allekirjoitus/ nimenselvennys		Huoltajan allekirjoitus/ nimenselvennys	
Asian aihe ja vireillepanija			
Opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet ja tukitoimet (aikaisemmat ja nykyiset)			
Kokouksessa tehdyt päätökset	Päätösten toteuttamissuunnitelma	Vastuuhenkilöt	Toteutetut toimenpiteet
Tietojen luovutus (mitä salassa pidettäviä tietoja on luovutettu, kenelle ja millä perusteella)			
Pvm, kirjauksen tekijä ja hänen virka-asemansa			

PERHENEUVOLAN JA KOULUN YHTEISTYÖLOMAKE

Lapsen nimi ja hetu: _____

Koulu ja luokka: _____

Osoite: _____

Äiti: _____ puh: _____

Isä: _____ puh: _____

_____ on yhteistyössä huoltajan/huoltajien kanssa käsitelty oppilaan asiaa.

(paikka)

Kuvaus tilanteesta (Asian aihe, huolet, toiveet. Tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet ja tukitoimet.)

Oppilaan / huoltajan suostumus koulun ja perheneuvolan yhteistyöhön:

Pieksämäellä ____ / ____ 20 ____

Toivomme seuraavien koulun edustajien kutsumista perheneuvolatyöskentelyn aloitus- ja yhteenvetotapaamisiin, sekä tarvittaessa työskentelyn aikana:

(nimi, virka-asema, puhelinnumero)

- ☐ Huoltaja on luvannut ottaa yhteyttä perheneuvolaan. Mikäli yhteydenottoa ei ole tapahtunut kahden viikon sisällä lähetteen saapumisesta, perheneuvolan toivotaan ottavan yhteyttä huoltajaan, sekä ilmoittavan asiasta lähetteen lähettäjälle.
- ☐ Huoltaja on toivonut koulun työntekijän ottavan yhteyttä perheneuvolaan.
- ☐ Huoltaja toivoo perheneuvolan ottavan yhteyttä heihin.

(päiväys, lähettäjä ja puhelinnumero)

Pieksämäen kaupunki

Liite 3.

Suunnittelulomake pitkäaikaissairauden hoidon järjestämisestä
koulupäivän aikana

Vanhempien yhteyshenkilö koulussa päivityksiä varten

_____ puh: _____

YHTEYSTI EDOT

Koulu _____ luokka _____

Lapsen nimi _____ syntymäaika _____

Huoltaja _____ puh: _____

Huoltaja _____ puh: _____

Terveystenhoitaja _____ puh: _____

Rehtori _____ puh: _____

Opettaja _____ puh: _____

Koulunkäynnin ohjaaja _____ puh: _____

Keittiöhenkilökunta _____ puh: _____

Varahenkilöt _____ puh: _____

Sairautta hoitava taho _____

puh: _____

Yhteyshenkilö _____ puh: _____

SAIRAUDEN HOITO KOULUPÄIVÄN AIKANA

Huomioitavat asiat:

Lapsen huoltajat vastaavat siitä, että lapsella on koulussa lääkitsemiseen tarvittavat välineet ja lääkkeet, sekä koulun henkilökunnalla tarvittavat ja päivitetyt tiedot sairaudesta ja lapsen avuntarpeesta sairauden hoitamisessa koulupäivän aikana.

Sivu 1/2

Lapsen tyypilliset oireet:

Ensiapu:

(Missä lääke säilytetään, toimet kuinka menetellään):

Retket, liikuntapäivät ja muut erityistilanteet:

Koulumatkat, iltapäiväkerho:

Miten tieto sairaudesta kulkee sijaiselle:

Muut muistettavat asiat:

Suunnitelmaa jatketaan _____ saakka, jonka jälkeen uusi arvio.

Paikka ja päiväys _____

Lapsen huoltajana annan tässä lomakkeessa mainituille henkilöille luvan lapseni sairauteen liittyvien toimien hoitamiseen lomakkeessa kirjattujen linjausten mukaisesti. Lisäksi annan luvan lapseni terveydentilaa koskevien tietojen luovuttamiseen tässä lomakkeessa mainituille sekä mahdollisesti ensiapuun osallistuville muille henkilöille.

Sitoudun tiedottamaan lapseni hoidossa tapahtuneista muutoksista koululle / opettajalle.

Huoltajan allekirjoitus _____

Lapsen allekirjoitus _____

Terveydenhoitajan allekirjoitus _____

Sivu 2/2

SUOSTUMUS OPPILAAN ASIAN KÄSITTELYYN OPISKELUHUOLLON MONIALAISISSA ASiantuntijaryhmässä

Oppilaan nimi
Henkilötunnus
Koulu ja luokka
Huoltajien nimet
Osallistujat
Huolen aiheet ja muuta mahdollista tietoa

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskelijahuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen. Ryhmän jäsenenä voivat toimia esim. luokanopettaja, luokanohjaaja, kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi, erityisopettaja tai opinto-ohjaaja. Opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä.

Asian käsittelystä laaditaan opiskeluhoitokertomus, johon kirjataan tarpeelliset tiedot yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Ryhmän jäsenet noudattavat oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ja muiden ammattiaan koskevien lakien salassapitosäännöksiä.

- ☐ Annan luvan asian käsittelyyn/oppilas
☐ En anna lupaa asian käsittelyyn/oppilas

- ☐ Annan luvan asian käsittelyyn/huoltaja
☐ En anna lupaa asian käsittelyyn/huoltaja

Perustelut

--

Pieksämäellä / 201

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisäykset/muutokset suostumukseen

Pieksämäellä / 201

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys**Lisäykset/muutokset suostumukseen**

Pieksämäellä / 201

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys**Lisäykset/muutokset suostumukseen**

Pieksämäellä / 201

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI

Oppilaan asian käsittely asiantuntijaryhmässä ja opiskeluhuoltokertomus

18 § Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa

Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskeissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja.

19 § Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.

Opiskeluhuoltoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.

20 § Opiskeluhuollon kertomukset

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhuollon kertomuksiin siten kuin tässä pykälässä säädetään. Tässä laissa ei säädetä sellaisista opiskelijoista koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- tai opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö sekä muut opiskeluhuoltoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Opiskeluhuollon kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät asiakastiedot opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukseen, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000).

Kun 14 §:ssä tarkoitetussa opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe ja vireillepanija;
- 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
- 4) tiedot asian käsittelystä opiskeluhuoltoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehty päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- 5) toteutetut toimenpiteet;
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

21 § Opiskeluhuollon rekisterit

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisteriä (*opiskeluhuoltorekisteri*). Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laa-

dittavat opiskeluhoitokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin tai 10 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitetut opiskeluhoillon kuraattorin asiakas-kertomukset tallennetaan opiskeluhoillon kuraattorin asiakasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin tai 10 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä.

Jos koulutuksen järjestäjä toimii opiskeluhoillon potilasrekisterin tai opiskeluhoillon kuraattorin asiakasrekisterin rekisterinpitäjänä, sen on nimettävä kyseisen alan ammattihenkilö vastuuhenkilöksi huolehtimaan sanottuun toimintaan liittyvien tietojen rekisterinpidosta. Tässä ja 1 momentissa tarkoitettu vastuuhenkilö päättää myös vastaamaansa rekisteriin sisältyvien tietojen luovuttamisesta tilanteissa, joissa niitä pyytävällä on lakiin perustuva oikeus tiedon saantiin. Koulutuksen järjestäjä ei saa käyttää tässä pykälässä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin kyseisen yksilökohtaisen opiskeluhoillon palvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa muuta säädetä.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, opiskeluhoillon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaissa (523/1999).

Tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

22 § Opiskeluhoitorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun opiskeluhoitorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä säädetään.

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhoitopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden

toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhoillon toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, ope-tusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhoillon toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhoillon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka

2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoillon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden salassapitovelvoitteista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:ssä (*asiakirjasalaisuus*) ja 23 §:ssä (*vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto*).

23 § Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Opiskeluhoittoa koskevista salassapitovelvoitteista voidaan poiketa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luvussa säädetään, ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoillosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoillon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoillon jatkuvuuden kannalta.